

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КУ «ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ КОМПЛЕКС:
ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ-ГІМНАЗІЯ № 30
ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННО-НАВЧАЛЬНОГО
МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ
В РОБОТІ ШКІЛЬНОГО КАБІНЕТУ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

номінація «Навчально-методичний посібник»

Примчук Оксана Іванівна
вчитель української мови і літератури
«спеціаліст вищої категорії»
тел.(096)138-32-71

м.Вінниця
2021

Автор **Примчук Оксана Іванівна**, учитель української мови і літератури комунального закладу «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназія № 30 ім.Тараса Шевченка Вінницької міської ради»

Примчук О.І. Використання електронно-навчального методичного комплексу в роботі шкільного навчального кабінету словесності. – Вінниця: ММК, 2021.

Рецензенти:

Нежданова Л.І., викладач кафедри філології та гуманітарних наук комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти», учитель української мови і літератури комунального закладу «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназія № 30ім. Тараса Шевченка Вінницької міської ради»

Штодько Н.П., заступник директора з навчально-виховної роботи комунального закладу «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназія № 30 ім. Тараса Шевченка Вінницької міської ради»

Рекомендовано методичною радою
комунального закладу «Навчально-виховний комплекс:
загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназія № 30
ім.Тараса Шевченка Вінницької міської ради»
(Протокол № 4 від 04.03.2021 р.)

У запропонованому посібнику розкрито шляхи модернізації роботи навчального кабінету в закладі середньої освіти. Висвітлено теоретичні основи інноваційної освіти в психологічній та педагогічній літературі, визначено педагогічні умови створення та впровадження електронного навчально-методичного комплексу в роботу вчителя-словесника, експериментально перевірено ефективність використання в роботі шкільного навчального кабінету.

Для вчителів української мови та літератури, студентів філологічних спеціальностей.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	6
1.1 Проблема створення інформаційно-освітнього середовища в закладі загальної освіти в педагогічній та психологічній літературі.....	6
1.2 Електронний навчально-методичний комплекс в роботі шкільного кабінету.....	9
1.3 Педагогічні умови впровадження електронного навчально-методичного комплексу в роботу кабінету словесності.....	12
РОЗДІЛ II. РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ.....	14
2.1. Створення інформаційно-освітнього середовища в кабінеті словесника в комунальному закладі «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа I-III ступенів-гімназії № 30 ім. Тараса Шевченка Вінницької міської ради».....	14
2.2. Упровадження електронного навчально-методичного комплексу в роботу кабінету словесності.....	17
2.3. Результативність упровадження електронного навчально-методичного комплексу в роботу кабінету словесника.....	45
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	51

ВСТУП

Актуальність і доцільність дослідження. За умов побудови економічно розвиненої, політично стабільної та соціально захищеної країни освіта набуває пріоритетного статусу, а разом із тим виникає потреба в оптимізації всіх її складових з метою підвищення якості та конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Водночас, вважаємо, оновлення системи підготовки учнів не можна ототожнювати із відкиданням усього здобутого за минулі роки, а навпаки, необхідно зберегти передові та ефективні вітчизняні концепції та методичні розробки, доповнюючи їх інноваціями з урахуванням соціального замовлення та розвитку технологій. Для цього перш за все необхідно на основі психологічного та дидактичного аналізу наукових досліджень і всіх аспектів ринку праці створити такий навчально-виховний процес, у якому учень одержує відповідні знання, набуває ключових компетентностей, навичок креативності, розвиває різноманітні форми мислення та має можливість самореалізуватися не лише в стінах навчального закладу, але й в майбутній діяльності. Процес ефективної підготовки можливий за умови швидкої адаптації учнів до нових дидактичних реалій.

Однією зі складових інформаційно-освітнього простору школи є навчальний кабінет - центр класної та позакласної роботи з предмету. Від того, наскільки чітко вчитель знає, що йому необхідно мати в кабінеті, багато в чому залежить ефективність його викладацької діяльності.

Саме навчальні кабінети здатні підкреслити престиж школи й виділити її на тлі інших освітніх установ, стан навчальних класів і кабінетів може багато що сказати про статус освітнього закладу.

Тому перед нами постала проблема, ***як модернізувати роботу навчального кабінету в закладі середньої освіти.***

Вирішенням проблеми може стати впровадження системи електронного навчально-методичного комплексу.

Виходячи з вищесказаного, можна визначити такі **завдання:**

- ознайомитись з теоретичними основами інноваційної освіти в психологічній та педагогічній літературі;
- визначити педагогічні умови створення електронного навчально-методичного комплексу;
- реалізувати педагогічні умови впровадження електронного навчально-методичного комплексу;
- розробити навчально-методичне забезпечення впровадження навчально-методичного комплексу в роботу вчителя-словесника.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності використання електронного навчально-методичного комплексу в роботі шкільного навчального кабінету.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

1.1. Проблема створення інформаційно-освітнього середовища в закладі загальної освіти в педагогічній та психологічній літературі

Поняття "середовище" нерозривно пов'язане з терміном "простір". У філософському розумінні, середовище - це сукупність суспільних, матеріальних і духовних умов, які є основою існування, формування й діяльності людини. Простір у словниках тлумачиться як категорія філософії, що виражає співіснування й відособленість речей одна від одної, їх протяжність, порядок, розміщення відносно одна одної.

У складі глобального освітнього простору виділяють єдиний простір системи освіти, до якого як складник входить освітній простір навчального закладу.

Під середовищем узвичаєно розуміють реальну дійсність, в умовах якої відбувається розвиток людини. Соціальне середовище має такі загальні характеристики, як: суспільний лад, система виробничих відносин, матеріальні умови життя. Як вид соціального середовища виокремлюють освітнє (навчальне) середовище - сукупність умов, при яких розгортається освітній процес і з якими вступають у взаємодію суб'єкти цього процесу. За визначенням В. Бикова, навчальне середовище навчального закладу - підсистема педагогічної системи - штучно і цілеспрямовано побудований в навчальному закладі суттєвий навколишній простір (що не включає самого учня), в якому здійснюється навчально-виховний процес та створені необхідні й достатні для його учасників умови щодо ефективного і безпечного досягнення цілей навчання і виховання. [4, с.7]

Тлумачення термінів "інформаційно-освітній простір" і "інформаційно-освітнє середовище" мають базуватися на системному підході: відповідно до принципу загальності систем (передбачає, що в якості систем можуть розглядатися всі без винятку об'єкти і процеси об'єктивного світу), всі об'єкти, що входять до складу простору й середовища, як і сам простір та середовище, що є системами.

Створення інформаційно-освітнього середовища здійснюється в умовах цілісного педагогічного процесу. Сучасний педагогічний процес закладу середньої освіти слід розглядати як систему, в якій сукупність пов'язаних елементів взаємодіють між собою й утворюють певну цілісність. В "Українському педагогічному словнику" С.Гончаренко визначає педагогічний процес як цілеспрямовану, свідомо організовану, динамічну взаємодію вихователів та вихованців, у процесі якої вирішуються суспільно необхідні завдання освіти й гармонійного виховання учнів.

Варто погодитися з тим, що педагогічний процес закладів загальної освіти динамічний і перманентний, його розвиток йде циклічно. Водночас, відмітимо деяку консервативність педагогічного процесу: вкрай важко побороти його інерцію інноваційною технологією, новою моделлю освітнього стандарту чи навіть вивести з рівноваги загальновизнаними ідеями впровадження компетентнісної парадигми. Відповіддю на це є усталена, роками збалансована, інертна педагогічна система, змінити яку дуже непросто.

Спроба вдосконалити, покращити, модернізувати той чи інший складник педагогічного процесу наразі є справою вельми необхідною: система, навіть виведена з рівноваги, невдовзі знову старається зайняти свою стійку позицію. У цьому її консервативність, інертність, стійкість і життєздатність; у цьому, на нашу думку, причина порівняно низької якості освіти.

У структурі педагогічного процесу виділяють мету (для чого здійснюється педагогічний процес); діяльність педагога (хто організовує педагогічний процес); діяльність учня (хто є об'єктом педагогічного процесу); зміст (чому навчати й виховувати, що розвивати); методи навчання і виховання (якими способами маємо досягти поставлених цілей); форми навчання і виховання (де, коли, як і скільки часу має здійснюватися педагогічна взаємодія); засоби навчання і виховання (за допомогою яких предметів середовища чи предметних ситуацій маємо здійснювати педагогічну взаємодію); контроль результатів у поєднанні із самоконтролем (обов'язковий елемент будь-якої діяльності).

Не важко помітити, що відсутність будь-якого елемента в наведеній структурі унеможлиблює здійснення навчально-виховної діяльності, порушує цілісність педагогічного процесу в закладі середньої освіти.

Таким чином, педагогічний процес є не механічним поєднанням процесів виховання, навчання, розвитку, а новою якісною взаємодією, у якій всі складові процеси підпорядковуються єдиній меті. Складна діалектика відносин усередині педагогічного процесу полягає в єдності й самостійності процесів, що його утворюють; у цілісності й супідрядності підсистем, що входять до нього; в наявності загального і збереженні специфічного.

Однак поки що відсутня термінологічна єдність учених щодо визначення поняття "інформаційно-освітнє середовище". Не вдаючись до детального аналізу, відзначимо, що вчені тлумачать інформаційно-освітнє середовище: то як **сукупність технічних і програмних засобів зберігання, опрацювання й передавання інформації, то як комплекс умов реалізації ІКТ в навчальному процесі, то як педагогічну систему** (або підсистему педагогічної системи).

Отже, на цьому етапі розгляду педагогічного процесу як системи можемо зробити такі узагальнення:

- у конкретному закладі середньої освіти функціонує, з певним рівнем успішності, педагогічна система підготовки учнів (вона може бути означена як "освітній процес", відповідно до понятійного апарату "Закону про вищу освіту"). Вказана педагогічна система функціонувала й тоді, коли в закладі середньої освіти було мало комп'ютерів, електронних посібників, інших електронних навчальних матеріалів;

- застосування інформаційних ресурсів, електронних засобів, способів отримання, опрацювання, використання, створення інформації в цілісному системному вигляді суттєво інтенсифікує освітній процес, від чого функціонування педагогічної системи стає ефективнішим;

- виникає запитання: яким чином змінюється результат функціонування узвичаєної педагогічної системи, що сприяє інтенсифікації й ефективності самого процесу оволодіння знаннями?

Відповідь можлива така: із введенням до структури педагогічної системи такого складника, який істотно змінює функціонування усіх підсистем, міняються способи оволодіння інформацією за рахунок миттєвого доступу до баз даних, форми навчальної роботи стають більш інтерактивними, а зміст навчання - сучасним, новітнім; засоби

- такими, що максимально сприяють оволодінню учнями всіма сторонами-характеристиками навчальних об'єктів.

Таким чином, під інформаційно-освітнім середовищем закладу середньої освіти потрібно розуміти цілеспрямовано побудовану інноваційну педагогічну систему в освітній діяльності закладу середньої освіти, створену на основі сучасних педагогічних, інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій, методів й інтеграції комп'ютерно орієнтованих засобів з інформаційно-ресурсним забезпеченням, призначену для адаптації сучасного навчально-виховного процесу до умов інформаційного суспільства.

Ми визначаємо інформаційно-освітнє середовище як педагогічну систему, що об'єднує в собі електронний сатрис навчального закладу, засоби управління навчальним процесом, педагогічні технології та забезпечує формування інтелектуально-розвиненої, соціально-значущої, творчої особистості, яка володіє необхідним рівнем знань, умінь і навичок для успішного життя і майбутньої діяльності в інформаційному суспільстві. [4, с.9]

1.2 Електронний навчально-методичний комплекс в роботі шкільного кабінету

Важливим чинником забезпечення якісної освіти є широке використання в роботі шкільного кабінету електронних навчально-методичних комплексів, які в цьому процесі є не тільки засобами навчання і предметом вивчення (наприклад, в педагогічній освіті), але й ефективним інструментом наукової діяльності й управління всіма процесами, що здійснюються в системі освіти.

Незважаючи на те, що в останні роки здійснюється певна робота щодо предметно-технологічної організації інформаційного освітнього простору, все ж масштаби використання електронних освітніх ресурсів є неприпустимо малими.

Відсутність індустріального підходу при створенні електронних освітніх ресурсів продовжує бути істотним гальмом процесу інформатизації суспільства й освіти, робить майже неможливою реалізацію в повному обсязі принципів відкритої освіти, а тому помітно знижує якість знань, конкурентоздатність національної системи освіти на міжнародному ринку освітніх послуг і праці.

Нині є доволі значна кількість електронних навчально-методичних комплексів з різних дисциплін.

Розгляньмо особливості і переваги таких комплексів. Навчально-методичний комплекс – сукупність всіх навчально-методичних документів, в яких дається опис майбутнього навчально-виховного процесу.

Інакше кажучи, навчально-методичний комплекс (НМК) – це певна, чітко визначена сукупність навчально-методичних документів, що становлять модель освітнього процесу, яку згодом реалізують на практиці.

Як відомо, призначення НМК дисципліни полягає в тому, щоб повністю забезпечити навчальний процес з певної дисципліни. НМК складається з двох частин:

- 1) матеріали з планування вивчення дисципліни;
- 2) матеріали з організації і проведення навчального процесу.

Що являє собою електронний навчально-методичний комплекс? ЕНМК – це дидактична система, в якій з метою створення умов для педагогічної активності, інформаційної взаємодії між учителями та учнями інтегруються прикладні програмні продукти, бази даних, а також інші дидактичні засоби і методичні матеріали, що забезпечують та підтримують навчальний процес.

ЕНМК включає такі компоненти:

– навчальна програма дисципліни – програма засвоєння навчального матеріалу, що враховує специфіку підготовки учнів і відповідає державному стандарту;

- методичні рекомендації котрі дозволяють оптимальним чином організувати процес навчання;
- навчальні та навчально-методичні матеріали до уроків:
- навчально-довідникові матеріали: словники, довідники, державні законодавчі акти, нормативно-методичні, нормативно-технічні документи, стандарти, інструкції, керівництво до використання програм;
- навчально-наочні матеріали включають електронні альбоми ілюстрацій, комплекси плакатів, відеофільми, слайди електронних презентацій, Веб-документи, колекції звукових фільмів;
- словник термінів;
- навчально-бібліографічні матеріали: навчально-бібліографічний довідник; списки нормативних, законодавчих актів, перелік нормативних і нормативно-методичних документів, комп'ютерних програмних засобів.

Склад ЕНМК може варіюватися – це залежить від конкретного навчального предмета.

Метою створення ЕНМК є:

- різноманітність форм представлення інформації (текст, гіпертекст, графіка, відео-, аудіо інформація, анімовані об'єкти, засоби мультимедіа, що розкривають нові можливості навчального процесу, забезпечують занурення учня в пізнавальний процес);
- інтерактивність ЕНМК у реальному часі, яка реалізується на мультимедійному комп'ютері;
- можливість адаптації змісту навчального матеріалу до індивідуальних особливостей учнів;
- невербальне середовище навчання;
- можливість швидкого та точного пошуку необхідного навчального матеріалу за ключовими словами;
- можливість дистанційного, масового і самостійного навчання з використанням ЕНМК, які розміщені на сервері комп'ютерної мережі.

Зазначимо деякі недоліки ЕНМК:

- необхідність програмного забезпечення для роботи з певним ЕНМК;
- оволодіння особливостями інтерфейса кожного окремого ЕНМК.

Таким чином, використання сучасних комп'ютерних технологій у навчальному процесі дозволяє будувати інтерактивне засвоєння навчального матеріалу, що значно підвищує ефективність навчання, формування інформаційної компетентності вчителів як однієї зі складових професійної компетентності засобами інформаційних технологій. Але завжди варто пам'ятати, що ІКТ покликані стати не додатковим елементом в навчанні, а невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу і в поєднанні з сучасними педагогічними технологіями навчання значно підвищувати його ефективність.

1.3. Педагогічні умови впровадження електронного навчально-методичного комплексу в роботу кабінету словесності

Під педагогічними умовами розуміють сукупність різнопланових соціально-педагогічних і дидактичних чинників, необхідних і достатніх для виникнення та раціонального стійкого функціонування певної педагогічної системи. Педагогічні умови впливають на навчальний процес, дозволяють ефективно керувати, здійснювати цей процес відповідно до завдань, із застосуванням обраних форм, методів, прийомів, сукупності положень, дотримання яких забезпечує досягнення поставленої мети [13, с.67].

Процес визначення педагогічних умов відбувається одночасно з побудовою моделі застосування ЕНМК в підготовці учнів. Вважаємо, що мають бути визначені такі педагогічні умови, які забезпечуватимуть синергетизм та інтеграцію педагогічних впливів на процес навчання.

Першою педагогічною умовою використання ЕНМК є добір і побудова змісту і технології застосування комплексу з урахуванням завдань та особливостей навчання. У час швидких змін технологій виробництва якість навчання можна забезпечити, дотримуючись таких вимог до дидактичних засобів навчання:

- зорієнтованість на фундаменталізацію та інтеграцію (міжпредметність) знань;

- забезпечення розвитку практичного мислення учнів;
- створення обставин для саморозвитку учнів;
- передбачення творчої складової навчання, яка забезпечує саморозвиток учнів;
- акцент на вміння учнів працювати з інформацією та ІКТ.

Погоджуємось з думкою тих педагогів, які вважають, що традиційні засоби навчання сьогодні вже неспроможні забезпечити компетентнісний підхід в освіті, головним чином, через своє «моноспрямування»: підручник – для читання, збірник завдань – для виконання вправ, демонстраційні матеріали – для візуалізації тих об'єктів або явищ, які вчитель має змогу візуалізувати на практиці тощо. ЕНМК є інноваційним засобом навчання, який забезпечує оптимальну побудову контенту, багатоканальність представлення навчальної інформації, варіативність використання матеріалів, вплив на особистісний розвиток учнів.

Другою педагогічною умовою є створення інформаційно-освітнього середовища в кабінеті словесника в комунальному закладі «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназії № 30 ім. Тараса Шевченка Вінницької міської ради».

Третьою педагогічною умовою є розвиток у педагогів закладу інформаційно-технологічної компетентності, що виявляється в їхній здатності та готовності ефективно використовувати у процесі навчання ЕНМК і впроваджувати його в роботу кабінету словесності.

Четвертою педагогічною умовою є створення навчально-методичного забезпечення реалізації педагогічних умов.

У науковій літературі існують різні підходи до визначення характеру взаємодії між педагогами та комп'ютером, ступеня володіння викладачами ІКТ тощо, проте, на нашу думку, вони більше стосуються процесів інформатизації та комп'ютеризації навчально-виробничого процесу і повною мірою не охоплюють все те, що необхідно педагогам для ефективної навчальної роботи за допомогою ЕНМК.

РОЗДІЛ II. РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

2.1. Створення інформаційно-освітнього середовища в кабінеті словесника в комунальному закладі «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназії № 30 ім. Тараса Шевченка Вінницької міської ради»

Концепції Нової української школи, що наразі активно впроваджуються в освітній процес, передбачають розвиток восьми **ключових компетентностей**, однією з яких є інформаційно-цифрова. Вона означає «впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні». Таким чином, запровадження комп'ютерно орієнтованої освіти набуває першочергового значення в умовах сучасності. Проте перед нами, вчителями, постає ще одне, не менш вагоме завдання – відшукати прийоми, форми і засоби подачі навчального матеріалу, які б, з одного боку, продовжували розвивати ключові компетентності НУШ, а з іншого - сприяли ефективнішому засвоєнню навчального матеріалу.

Допомагає у вирішенні цього непростого завдання поєднання традиційних методів навчання та сучасних інтерактивних технологій, в тому числі і комп'ютерних з використанням ресурсів Інтернет. Доступ до мережі Інтернет дає можливість скористатися величезною кількістю додаткових матеріалів, які дозволяють збагатити уроки різноманітними ідеями і вправами. Використання комп'ютера на уроці дозволяє зробити процес навчання мобільним, диференційованим, індивідуальним й інтерактивним

За таких умов в роботі шкільного кабінету словесності створення електронного навчально-методичного комплексу (ЕНМК) є найдієвішим способом подачі навчального матеріалу, що набуває широкого використання у сучасній комп'ютерно орієнтованій освіті. Його запровадження швидко систематизує матеріал, активізує пізнавальну діяльність учнів у закладі. Дуже важливо

організувати процес навчання так, щоб учні активно, з інтересом і захопленням працювали на уроці, бачили плоди своєї праці і могли самостійно їх оцінити.

Електронний навчально-методичний комплекс – це електронний ресурс, що містить матеріали, які визначають зміст навчальних дисциплін (навчальна програма дисципліни, конспект, презентація), та інші навчально-методичні матеріали відповідно до видів уроків та самостійної роботи учня, передбачених навчальними програмами.

Перевагою електронного навчально-методичного комплексу є наявність згрупованого матеріалу, який включає в себе все необхідне в роботі вчителя-словесника. ЕНМК дозволив зібрати в єдиний комплекс практично всі інформаційні матеріали, потрібні для вивчення тієї або іншої теми. Він забезпечує необхідні нині інтерактивність, наочність, мобільність, компактність і низьку вартість тиражування, багатоваріантність, багаторівневість і різноманітність перевірочних завдань і тестів, оновлення навчальних матеріалів. До переваг сучасного ЕНМК, перш за все, відносимо можливість ефективної організації самостійної роботи й активізацію ролі учня у процесі навчання.

Електронний кабінет української мови і літератури - це справжня творча лабораторія, що забезпечує високий рівень ефективності мовно-літературної освіти. Метою створення навчального кабінету є забезпечення оптимальних умов для організації освітнього процесу та реалізації завдань Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Електронний кабінет української мови і літератури зручний у використанні, це група засобів словесної та образної наочності (зібрання книг, художніх текстів, газетні та журнальні матеріали), група засобів, які забезпечують високий рівень наукової організації праці (книги з методики викладання навчального предмета, позакласної роботи, довідкові видання, літературно-краєзнавчі матеріали, творчі дослідження учнів), група засобів художньо-зображувальної та графічної наочності (ілюстрації до художніх творів, репродукції картин, портрети письменників, фотоматеріали) т ін., але в одному місці – на електронному носії.

Електронний кабінет української мови та літератури як навчально-методичний центр повинен забезпечувати такі рівні викладання філологічних предметів: науковий, естетичний, навчальний, методичний, виховний. Навчально-пізнавальна робота з предмета у кабінеті здійснюється за допомогою проведення практичних робіт, організації роботи з підручниками, документами, довідниками, словниками, творчими роботами, дидактичним матеріалом та частково з використання технічних засобів навчання.

Метою створення електронного навчально-методичного комплексу в роботі шкільного навчального кабінету стало:

- упорядкування матеріалів, яких нині більш, ніж достатньо, змістове наповнення освітньо-інформаційного простору школи-гімназії, упровадження в навчальний процес сучасних інформаційних технологій, забезпечення рівного доступу учасників навчального процесу до якісних навчальних та методичних матеріалів.

- поліпшення навчально-методичного забезпечення процесу викладання української мови і літератури, підвищення рівня викладання цих освітніх галузей, сприяння організації удосконалення фахової освіти та кваліфікації вчителів, забезпечення оптимальних умов для організації навчально-виховного процесу та реалізації завдань відповідно до Державного стандарту базової і повної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України.

- організація колективного, індивідуального та диференційованого навчання;
- реалізація практично-дійової творчої складових змісту навчання;
- надання науково-методичної допомоги вчителям в удосконаленні навчально-виховної роботи;

- забезпечення можливості використання вчителями сучасних педагогічних засобів навчання;

- узагальнення і поширення досвіду кращих учителів;
- організація позакласної роботи з учнями;
- організація роботи гуртків та факультативів;

- проведення засідань шкільних методичних об'єднань учителів української мови та літератури;

- створення умов для належного рівня викладання української мови і літератури, організації позакласної діяльності вчителів та учнів, пошукової роботи з цих предметів зеспечення умов для підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня вчителів вищезгаданих навчальних дисциплін. Розробка, акробація та впровадження у практичну діяльність освітніх технологій та систем, перспективного педагогічного досвіду.

- якісна індивідуальна підготовки вчителя-словесника до занять, що сприяють підвищенню його науково-методичного рівня.

Якісна зміна процесів навчання вимагає нового підходу до організації та функціонування навчального кабінету в школі. Прийшов час мати такий кабінет у віртуальному електронному середовищі. Це дозволить скоротити час і ресурси, що витрачаються на пошук та отримання потрібної інформації, забезпечить можливість оперативного доступу до методичної, довідкової та організаційно-технічної інформації, підвищить ефективність роботи вчителя і його взаємодії з учнями за рахунок розвитку комунікативних навичок, адаптування до сучасної інформаційно-насиченою соціокультурному середовищі. Виходячи з цього, постає актуальним питання розробки визначення умов якісної організації навчального процесу, більш досконалої його організації, нових навчальних систем і технологій навчання, створення і використання ЕНМК.

Використання ЕНМК підвищує рівень ефективності навчального процесу як з боку вчителя, так і учня за умови успішного керування вчителем цим процесом.

2.2. Упровадження електронного навчально-методичного комплексу в роботу кабінету словесності

Насамперед варто зазначити, що створена технологія суттєво економить час як вчителю, так і учням. Адже знати, що всі навчальні матеріали систематизовані, приведені в порядок і мають своє місце, – це дуже важливо. У цьому випадку це позбавляє вчителя рутинної роботи при підготовці та пошуках матеріалу,

дозволяючи зосередитися на окремих специфічних моментах при вивченні української мови та літератури в межах кабінету словесності. Дія кабінету тут має значно ширший діапазон, адже використовуючи інформацію з флеш-накопичувачів, можна провести урок і використати потрібний матеріал і в інших кабінетах. Звичайно, якщо там є технічні засоби та мережа Інтернет.

У навчанні на базі ЕНМК ефективність засвоєння теоретичного матеріалу не поступається тій, яка досягається за умов традиційного навчання.

Для демонстрації, як реалізовується система на практиці, скористаємось прикладом. Опрацьовуючи розділ «Лексикологія» у 6 класі, натрапляємо на тему №13 «Написання слів, що ввійшли в українську мову з інших мов (слова іншомовного походження): букви и, і. Правопис знака м'якшення у словах іншомовного походження» (Рис 1)

13.	Написання слів, що ввійшли в українську мову з інших мов (слова іншомовного походження): букви и, і. Правопис знака м'якшення у словах іншомовного походження	Конспект	Презентація	Роздатковий матеріал	Відео	Інтерактивні вправи
-----	--	-----------------	--------------------	-----------------------------	--------------	----------------------------

Рис.1. Навчально-методичне забезпечення до уроку

По гіперпосиланню є можливість роздрукувати конспект до уроку, створений в програмі Microsoft Word (Рис.2), відкрити презентацію в програмі PowerPoint (Рис.3), розмножити роздатковий матеріал (Рис. 4), переглянути відео (Рис.5), виконати інтерактивну вправу, створену на базі сервісу LearningApps (Рис.6.) чи в іншій програмі.

За таким же принципом упорядковано матеріали до всіх уроків української мови та літератури в 5-11 класах згідно з чинними програмами. Щоправда, навчально-технічне забезпечення може різнитися. Крім зазначених вище пунктів, які є обов'язковими до кожного уроку, застосовуємо ментальні карти, словники, таблиці, портрети, ілюстрації, тести, літературні диктанти, опорні плакати, музичні твори, зразки учнівських робіт, створені попередніми учнями.

Варто зазначити, що використані матеріали не є статичним, вони постійно поновлюються, можливі кілька варіантів конспекту, презентації тощо.

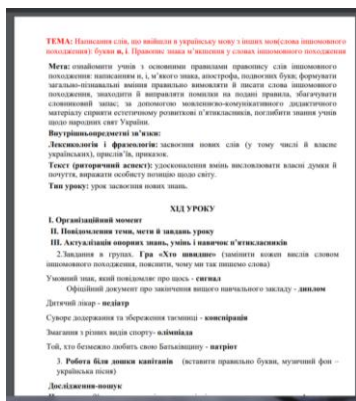

Рис. 2 Конспект уроку

Рис.3 Презентація в PowerPoint

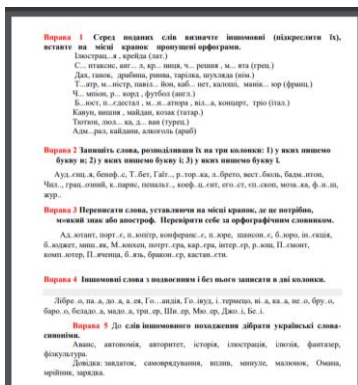

Рис. 4 Роздатковий матеріал

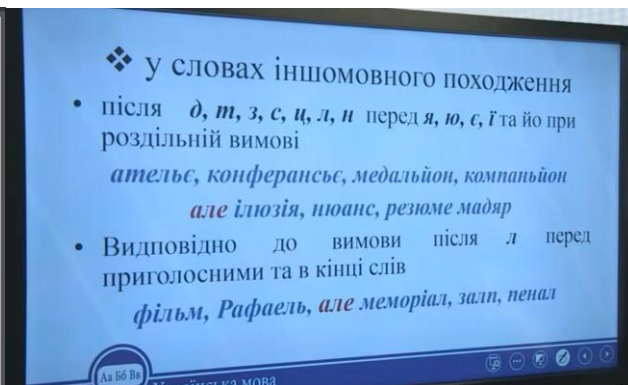

Рис. 5 Відео до уроку

Рис.6 Інтерактивна вправа, створена на базі сервісу LearningApps

Наприклад, при вивченні теми «Театр корифеїв». Розвиток драматургії: соціально-побутові та історичні драми й комедії М.Старицького, М.Кропивницького, Панаса Мирного» виведений на екран навчальний матеріал супроводжується ілюстраціями у вигляді комплексу малюнків, схем, комп'ютерних моделей та відеосюжетів.

Найбільш складні для сприйняття учнями навчальні елементи виводяться на екран в анімаційному режимі. Представлення теоретичного матеріалу учнями

відбувається у вигляді текстових і графічних екранів, мультиплікаційних вставок та відеокліпів. Десятикласники мають можливість перегортати сторінки вперед або назад, відшукувати потрібний розділ за змістом. За гіперпосиланнями учень може отримати його визначення в «Словнику», подивитися пов'язані з ним сторінки будь-якого типу.

Формуємо навчальні компетенції на уроці української мови і літератури, використовуючи сервіс Padlet (**Додаток 1**), шляхом пошуку та додавання учнями додаткової інформації (музичне та фото оформлення, історичний чи біографічний коментар), створення проектів, розробка та виконання веб-квестів, мовно літературних флешмобів, атмосферних (уявлення, настрої, емоційне навантаження) та розповідних буктрейлерів, обговорення питань. При цьому мета уроку формулюється через діяльність учнів.

Головне - пам'ятати, що навчання для учнів має бути цікавим, а технології прості.

Сервіс дає можливість легко та швидко переходити від одного сервісу до іншого. Також користувач отримує можливість поділитись будь-яким цікавим матеріалом зі своїми друзями, адже повідомлення можна редагувати та переміщати по стіні. Це дозволяє масово залучити велику кількість учнів одночасно, особливо в позакласній роботі. При проведенні електронного квесту (*Рис.7*) серед усіх класів за допомогою сервісу Padlet отримуємо результат: залучення більше однієї тисячі учнів до роботи над творчістю Тараса Шевченка.

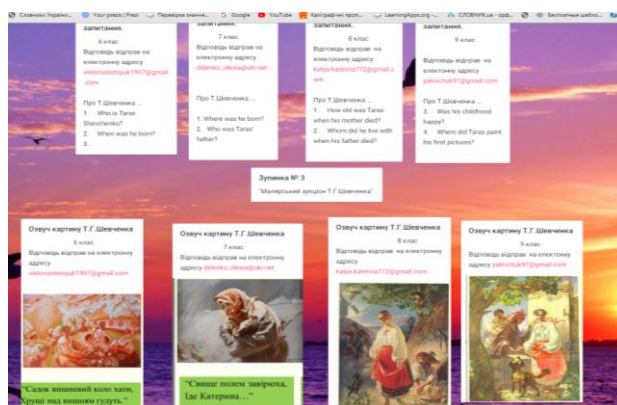

Рис 7. Електронні квести серед усіх класів за допомогою сервісу Padlet

Уроки з розвитку зв'язного мовлення будуть цікавими і нестандартними, якщо дітей спрямувати на інтернет-ресурс Padlet, де учні можуть розмістити власні твори, есе, листи, прочитати роботи своїх однокласників і порівняти їх.

«Напиши лист Тарасові Шевченку» (Рис.8) - отримали учні завдання (Додаток 1). Вид роботи дозволяє поєднати традиційний та інтерактивний методи виконання. Користувачі мають можливість поділитись власним цікавим матеріалом зі своїми друзями, адже повідомлення, як було сказано вище, можна редагувати та переміщати по стіні.

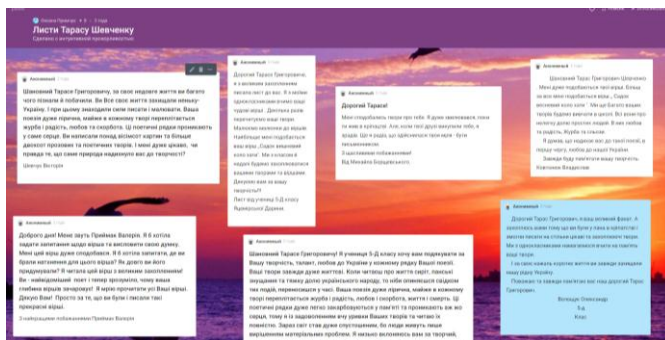

Рис.8. Робота в сервісі Padlet лист Т.Шевченку в онлайн-режимі

На уроці в 5 класі «Картини довколишнього світу природи в поезії Т.Шевченка «За сонцем хмаронька пливе» на етапі вивчення нового матеріалу (Рис.9) може здійснюватися за допомогою різних методів та прийомів: розповіді, пояснення, бесіди, роботи з підручником, створення проблемних ситуацій, демонстрації наочних посібників тощо. Слід зазначити, що під час пояснення нового матеріалу не можна перевантажувати його зміст другорядними деталями, а чітко, логічно і послідовно пояснити основне. Пояснення нового матеріалу полягає не тільки у викладанні, а й у керуванні процесом засвоєння учнями нових знань. Сервіс LearningApps передбачає вправи (Додаток 1), які допомагають викладати новий матеріал

Рис.9 Фрагмент уроку з використанням сервісу LearningApps

Використання зазначеного сервісу має позитивний вплив на навчальну мотивацію учнів та допомагає вчителю прищепити зацікавленість предметом та творчим пошуком. Ця ж платформа дозволяє організувати самостійну роботу учнів тоді, коли з ними немає зв'язку з певних причин: під час хвороби, карантину, на канікулах. Кожен клас і учень зокрема залишається під контролем вчителя, навчальний процес не переривається. Учні отримують завдання через інтернет-ресурс, виконують його і є оціненими.

Звичайно, така робота потребує ґрунтовної підготовки вчителя-словесника, аби завдання були цікаві, навчальні, бажано, в ігровій формі. А той факт, що виконувати їх потрібно з використанням гаджетів, дозволяє розраховувати на високу ефективність результату (Рис.10, 11).

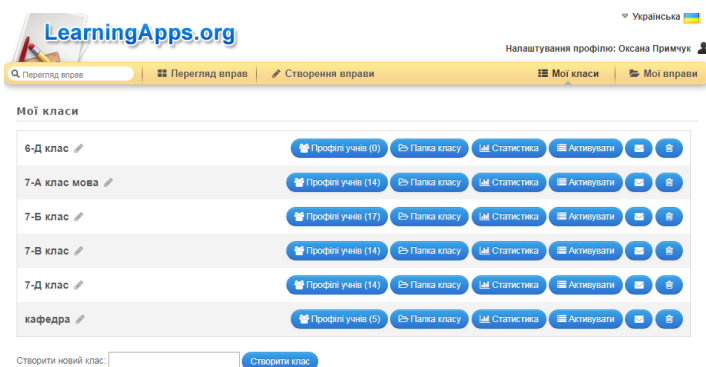

Рис.10. Структура класів

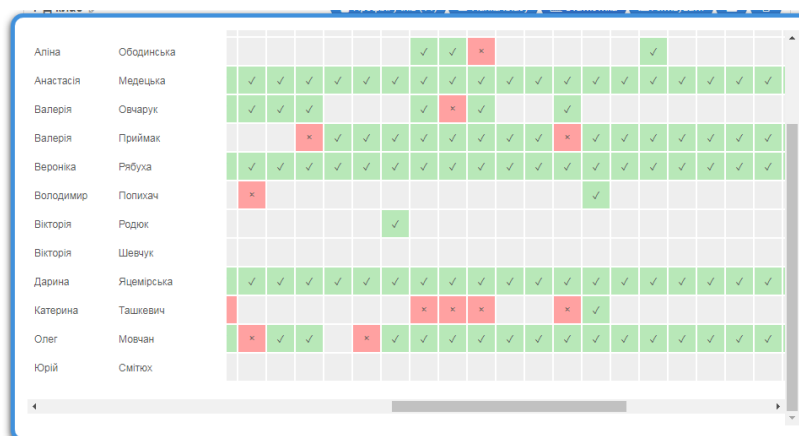

Рис 11. Виконані завдання

Підібрані і самостійно створені уроки до технології «Перевернутого навчання» допомагають пояснення вчителя школярам слухати вдома, а завдання та закріплення виконують в класі. Для вивчення вдома теоретичного матеріалу учні використовують відео-презентації, записані або підібрані вчителем. Плюс в тому,

що пояснення учень може прослухати і один, і два, і три рази, стільки, скільки йому потрібно, щоб зрозуміти матеріал.

Але ми повинні бути обережними, щоб не зловживати сирими, не розробленими методами. Ми повинні розуміти, що такий підхід не може працювати ідеально для всіх учнів і з усіма поняттями.

Тільки особистий приклад вчителя, який не просто володіє сучасними освітніми методиками, але й формує в собі творця, забезпечить успіх педагогічної діяльності, зміну педагогічного мислення, щоб розвернути цей погляд в сторону сучасності і майбутнього, для пошуку нових можливостей.

Електронно-навчальний методичний комплекс кабінету (Рис.12) містить такі складові блоки:

- державні нормативно-правові документи
- методична інформація (анотація до курсу, методична інформація, програми, календарно-тематичні плани, критерії оцінювання)
- ЕНМК (календарно-тематичні плани з української мови та літератури до кожного уроку конспект, презентація, роздатковий матеріал, таблиці, інтерактивні вправи, відео і т.д)
- інтерактивні вправи (з української мови і літератури)
- ЗНО (онлайн-тестування, твори зно на екрані, власне висловлювання, тестові завдання, довідник, екранізація біографій письменників та творів української літератури (за програмою ЗНО -2019), схеми-асоціації до деяких творів для підготовки до ЗНО)
- ментальні карти
- перевернуте навчання
- фізкультхвилинка
- словники-онлайн
- говоримо правильно
- інтерактивні таблиці з української мови
- довідник з української літератури
- портрети письменників

- наскрізні змістовні лінії
- уривки з учнівських "шедеврів"
- робота учнів в онлайн просторі
- хмари тегів
- генератор ребусів
- робота учнів в онлайн-просторі.

Рис. 12 Інтерфейс електронного кабінету української мови та літератури

У своїй діяльності кабінет української мови та літератури керується державними документами про освіту (Рис.13). Тому перший блок електронного кабінету - «Основні законодавчі та нормативно-правові документи, які необхідні у роботі кабінету»:

1. Конституція України.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти.
3. Концепція громадянського виховання.
4. Указ Президента України "Про підтримку обдарованої молоді"
5. Державна національна програма "Освіти України 21 століття"
6. Закон України "Про загальну середню освіту"
7. "Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти" (Постанова Кабінету Міністрів України)
8. "Положення про Всеукраїнський конкурс "Учитель року" (Постанова Кабінету Міністрів України).
9. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів.
10. Інструкція ведення класного журналу учнів 5-11 (12) класів загальноосвітніх навчальних закладів.

11. Про навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2017-2018 н.р.

12. Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням окремих предметів.

13. Методичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу під час проведення навчальних екскурсій та навчальної практики учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

14. Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти.

15. Про внесення змін до Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах.

16. Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів.

17. Щорічні методичні рекомендації щодо вивчення української мови і літератури.

18. Новий закон про освіту (Презентація)

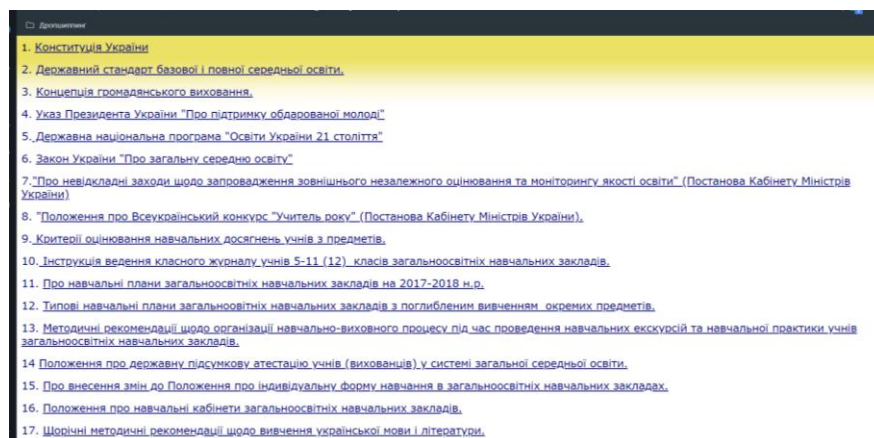

Рис. 13 Державні нормативні документи кабінету

Актуальність використання електронного навчально-методичного комплексу у процесі навчання полягає у формуванні у вчителів і учнів інформаційно-просторового мислення, яке є потужним каталізатором мотиваційної діяльності на уроках української мови та літератури. Електронний засіб навчального призначення дозволяє керувати потоком інформації, акцентуючи увагу на найбільш цікавих та складних моментах матеріалу, що вивчається.

Електронний навчально-методичний комплекс в роботі кабінету словесника відповідає навчальним програмам для загальноосвітніх навчальних закладів з української мови та літератури. ЕНМК містить методичну інформацію (Рис.12) для вивчення предметів в закладах загальної середньої освіти

Успіх інноваційних змін, у першу чергу залежить від учителя, його творчого потенціалу, безперервної самоосвіти, активної життєвої позиції.

У змісті всіх навчальних програм (Рис.13) показано особливості запровадження **наскрізних змістовних ліній** «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність», які відображають провідні соціально й особистісно значущі ідеї, що послідовно розкриваються в освітньому процесі.

Мета наскрізних ліній – «сфокусувати» увагу й зусилля вчителів-предметників, класних керівників, зрештою, усього педагогічного колективу на досягненні життєво важливої для учня й суспільства мети, увиразнити ключові компетентності.

Рис. 14 Методична інформація

Нині змінилися не тільки вимоги до якості освіти, а й виникла потреба впровадження у зміст освіти європейського виміру, спрямування його на інтеграцію до світових та європейських стандартів. Якщо сучасний вчитель у процесі навчання шкільного курсу акцентує увагу учнів на зв'язок навчального предмета з життям, то він викликає у дітей інтерес до навчання, досягає формування таких важливих рис характеру, як послідовність у роботі, наполегливість, акуратність, увага, критичне ставлення до своєї роботи й роботи своїх товаришів, кмітливість, чесність, колективізм, любов до праці, культуру писемного й усного мовлення

Саме через освіту необхідно підготувати інноваційну людину, здатну до сприйняття змін та новацій, тому другим блоком електронного навчально-методичного кабінету української мови та літератури є методична робота, яка охоплює робочі програми (Рис.15) відповідно до Державного стандарту, календарно-тематичні плани (Рис.14), критерії оцінювання (Рис.16)

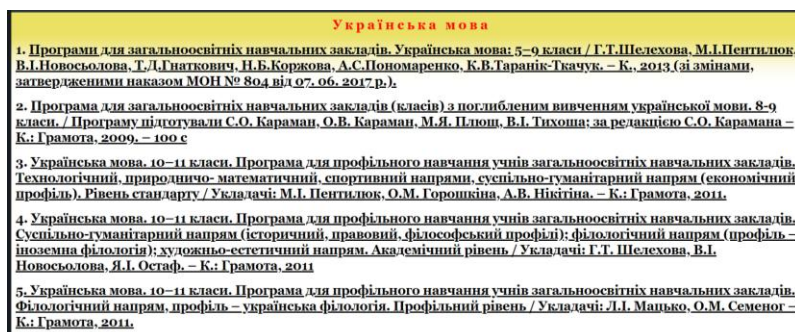

Рис.15 Програми з української мови і літератури

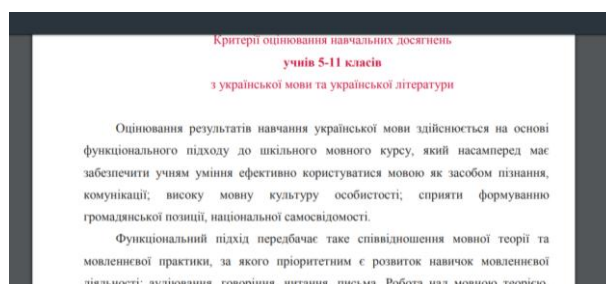

Рис. 16 Критерії оцінювання навчальних досягнень

Третій блок - «Електронно-навчальні методичні комплекси», який дозволяє відійти від стереотипів подачі і засвоєння навчального матеріалу, що склалися у школі, і по-новому організувати освітній процес, методичне і інформаційне забезпечення освітнього середовища, освітні технології, практичну підготовку, науково-дослідну роботу учнів. ЕНМК включає календарно-тематичні плани (Рис.17) з української мови та літератури до кожного уроку, конспект, презентація, роздатковий матеріал, таблиці, інтерактивні вправи, відео тощо (Рис.19). Він зручний у роботі, матеріали доступні, відкриваються одним натисканням на кнопку.

Рис. 17 Інтерфейс ЕНМК з предмета «Українська література. 5 клас»

Навчально-методичне забезпечення навчального плану

Клас	Річна кількість годин на пивд.	К-сть год.	Планова кількість контрольних	Ресурси програми	Навчально-методичні комплекси
Українська література					
5	70	2	2	Програми загальноосвітніх навчальних закладів. Українська література: класи К. В. Таранік-Ткачук, М. П. Бондар, О. М. Івасюк, С. А. Коцера, Л. І. Кавун, О. І. Нежиний, Н. В. Михайлова, Р. В. Мичан (керівник групи) – К., 2013 (зі змінами, затверджені наказом МОН № 804 від 07.06.2017 р.).	Коваленко Л.Т. Українська література. Підручник для 5 класу загальноосвітніх навчальних закладів, - К. Видавничий дім «Освіта», 2013
			2	Контрольні роботи у формі: - контрольного класного твору; - інших завдань (тести, відповідей на запитання тощо)	
			2	Уровні мовленнєвого розвитку	
			2	Уровні позакласного читання	
			2	Уровні літератури рідного краю	
			1	Уровні вивченого читання	
			4	Перевірка знантів	

Рис.18 Навчально-методичне забезпечення навчального плану

Інформаційний блок включає електронні матеріали, що складаються з конспектів до кожного уроку, виділення понять і базових елементів, представлених у вигляді презентацій. Презентації дозволяють до отримання вербального каналу інформації підключити образний емоційний канал на основі використання ілюстрацій, анімації, що сприяє активізації пізнавальних процесів. А також представлені до кожного уроку роздатковий матеріал, інтерактивні вправи, створенні в сервісі LearningApps, аудіо-, відео-, анімаційні навчальні ресурси (Рис. 20).

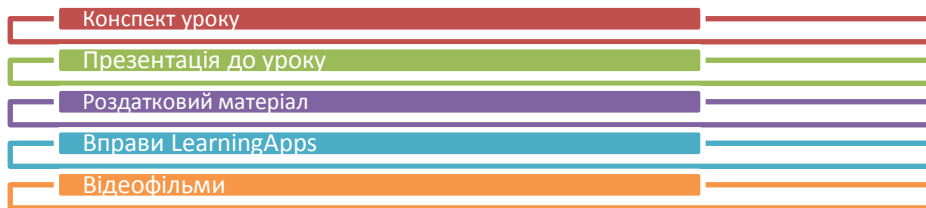

Рис.19 Структура ЕНМК з української літератури

6клас
Українська література
(70 год. год. на тиждень)

№ п/п	Зміст уроку	Конспекти	Презентації	Роздатки	Фільми	Тести	LearningApps
1.	Книжка в житті людини. Творчі майстерні автора від давнини до сьогодення. Значення форми книжки впродовж віків. Сучасний читач і його роль у новому «жанрі» твору.	Вступ Конспекти	Презентації	Роздатки	Фільми Фільми	Тести	LearningApps
Загальнопроектна і словна давнина України							
2.	Календарно-обрядові пісні. Роль і місце пісні в житті українців. Основні календарні образи. Народні образи пісні. П'єропанци. Т.І. верхова пісня.	Конспекти	Презентації	Роздатки	Фільми	Тести	LearningApps
3.	Пісні літнього шесту: «У рай на мекі», «Ой біжить, біжить мачка дарином», «Пронеси в ряслово до бору» (русальні), «Заплету явочку», «Ой візку мій, візку», «Купайся, купайся» (купальські), «Мале житоцьке, мале», «Там у полі кригиччало» (землеробські) та інші.	Конспекти	Презентації	Роздатки	Фільми	Тести	LearningApps
4.	Пісні зимового шесту: «Ой хто, хто Маволя любить», «Засина», «Нова радість стала», «Добрий вечір тобі, пане господарю», «Щасливі, щасливі, щасливо!» та інші.	Конспекти	Презентації	Роздатки	Фільми	Тести	LearningApps
5.	Веснянки: «Ой весна, весна – лелек красна», «Ой кулява зозуля», «Зривай ганцки» та інші. Т.І. реформа шесту.	Конспекти	Презентації	Роздатки	Фільми	Тести	LearningApps

Рис.20 Навчально-методичне забезпечення уроку

Ефективним інструментом активізації навчальної діяльності на уроках української мови та літератури є використання ігрових форм навчальної діяльності, зокрема, використання сервісу <http://learningapps.org/>. (Рис.21). Ресурс LearningApps

є конструктором інтерактивних завдань, який дозволяє зручно і легко створювати електронні інтерактивні вправи. Сервіс безкоштовний як для створення, так і для використання готових вправ. Він вимагає реєстрації і представлений різними мовами. Створені в цьому сервісі роботи можна опублікувати на своїх сайтах (блогах), відправляти посилання колегам і учням, ділитися в соціальних мережах і зберігати в колекціях.

Сайт відрізняється широтою можливостей, зручністю навігації, простотою у використанні на різних стадіях уроку (під час опитування, повторення, закріплення вивченого матеріалу, при організації групової роботи) або позакласних заходах (ігри, змагання команд). При бажанні будь-який педагог, який має мінімальні навички роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями, може створити свій ресурс, вибудувати індивідуальні траєкторії вивчення навчальних предметів, створити власний банк навчальних матеріалів.

Рис.21. Фрагмент інтерактивної вправи, створеної за допомогою сервісу Learningapps.org

Використання сервісу LearningApps дозволяє отримати яскраві інтерактивні завдання, удосконалює освітній процес, освіту та її доступність, відкриває великі можливості для роботи з учнями, сприяє формуванню в учнів навичок ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій, стимулює розвиток інтересу до навчання, розкриває принципово нові можливості для організації досліджень, проектної діяльності та адаптації навчального матеріалу до реального життя, умінню працювати в групах. Крім того, застосування дидактичних матеріалів активує пізнавальну діяльність учнів, організовує тренування в процесі засвоєння

навчального матеріалу, сприяє запам'ятовуванню матеріалу, формує вміння самостійної роботи з різними джерелами інформації і вміння засвоювати та аналізувати новий матеріал, формує культуру навчальної діяльності, забезпечує контроль зі зворотним зв'язком, з діагностикою помилок (поява на комп'ютері відповідних коментарів) за результатами діяльності.

Наступний блок електронного навчально-методичного кабінету української мови та літератури є «Українська мова та література. Підготовка до ЗНО» (Рис. 23), покликаний допомогти всім вступникам поглибити та закріпити набуті знання із шкільного курсу української мови та літератури. Цей блок розрахований не на вивчення української мови та літератури, а на допомогу в підготовці до ЗНО. Він містить необхідні відомості, теми та матеріали, а саме: онлайн-тестування, твори ЗНО на екрані, як правильно написати власне висловлення, тестові завдання, екранізація біографій письменників за програмою ЗНО, схеми-асоціації до деяких творів для підготовки до ЗНО.

Рис. 22 Структура блоку «Підготовка до ЗНО»

Одним із шляхів покращення якості знань є створення ментальних карт (карт знань, інтелектуальних карт, асоціативних карт) (Рис.23). У процесі роботи з ними учні можуть подолати причини, що впливають на їх успішність. Ментальні карти є універсальними. На уроках української мови вони допомагають одночасно утримувати у свідомості велику кількість інформації, встановлюючи смислові зв'язки між її частинами, що дозволяє швидко відтворити знання, а також систематизувати і структурувати навчальний матеріал, що сприяє його розумінню, а відтак застосуванню на практиці.

«Ментальні карти на уроках української мови та літератури» - наступний блок електронного навчально-методичного кабінету української мови та літератури. Вони успішно допомагають справлятися з потоком інформації. Ментальні карти (Рис.23-25) ідеально підходять для використання у школах, можуть бути застосовані в будь-яких видах завдань, залучають учнів різного віку до активного творчого мислення, організації й вирішення проблем.

Рис.23. Фрагмент ментальної карти «Захар Беркут»

На уроках української літератури ментальні карти доцільно використовувати при вивченні поезії, написанні власного висловлення чи есе, при вивченні і повторенні матеріалу. Такі карти сприяють успішній взаємодії вчителя та учнів, розвитку їх творчих здібностей.

За словами І. Шахіної та Р. Медведєва, карти знань привертають увагу учнів, налаштовуючи їх до співпраці; роблять заняття і презентації органічними, об'єм зменшується, натомість учні глибше розуміють предмет, бо ментальні карти не тільки зберігають факти, але і демонструють взаємозв'язки між ними, оскільки карти знань ілюструють лише інформацію, що безпосередньо стосується предмета, який вивчається.

На комбінованих уроках української мови інтелектуальні карти доречно використовувати на етапі актуалізації опорних знань, умінь та навичок учнів. Учні повинні знати та розуміти основні терміни, орієнтуватися у рівнях мовної структури, які пов'язані між собою. Крім того, ментальна карта не має на меті відповісти на всі питання та все детально розповісти, вона слугує схемою, йдучи за

якою учень зможе розв'язати поставлені завдання. Широке застосування ментальних карт у навчальному процесі (Додаток 1), їх різноманіття сприяє подальшим дослідженням теми, а їх очевидні переваги – її практичному використанню у закладах.

Для прикладу, погляньмо на ментальну карту, створену для уроку української літератури (Рис. 24). Така карта має очевидні переваги перед класичними презентаціями, оскільки дає змогу сприйняти матеріал цілісно, органічно, але в той же час не замінює схем і таблиць, а виступає радше доповненням до них. Карта знань (англійською Mind map, карта розуму, пам'яті, думок) - сукупність діаграм і схем, що в наочному вигляді демонструють думки, тези, пов'язані одна з одною та об'єднані загальною ідеєю.

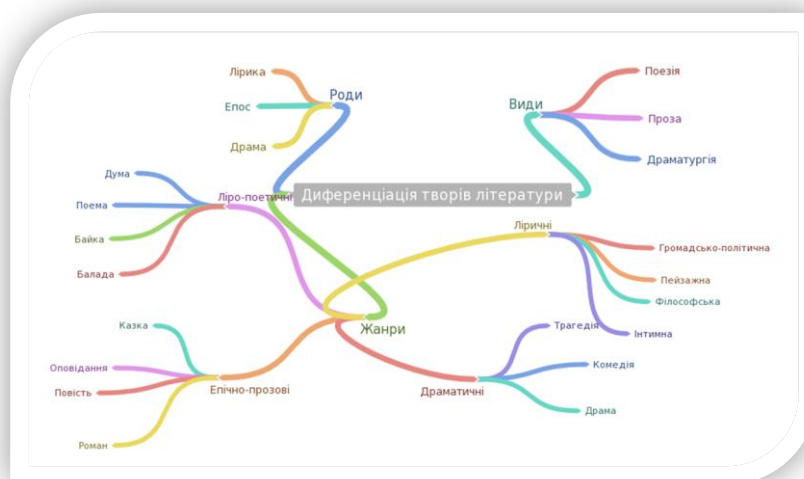

Рис.24. Фрагмент ментальної карти «Диференціація творів літератури»

Ментальні карти - це зручний інструмент для відображення процесу мислення і структуризації інформації у візуальній формі.

Таким чином, ментальні карти можна використовувати, щоб “застенографувати” ті думки і ідеї, які проносяться в голові, коли ви роздумуєте над яким-небудь завданням. І навпаки, ментальні карти дозволяють так оформити інформацію, що мозок легко її сприйме, бо інформація записана на “мові мозку”.

Ментальні карти відображають природний спосіб мислення людського мозку.

Використання карт знань в навчальному процесі (Додаток 1) дає такі можливості:

- поліпшити пам'ять, нагадати факти, слова й образи;
- генерувати ідеї;
- надихнути на пошук рішення;
- продемонструвати концепції і діаграми;
- аналізувати результати або події;
- структурувати роботу (реферат, доповідь);
- підбивати підсумки зробленого;
- організовувати взаємодію при груповій роботі або у рольових іграх;
- ефективно структурувати і опрацьовувати дані.

Складання карт може допомогти розблокувати творчу уяву, скласти план написання есе. З її допомогою можна резюмувати книги, вірші і п'єси або навіть аналізувати засоби масової інформації і друкарські статті.

Ментальні карти є універсальними. На уроках української мови вони допомагають одночасно утримувати у свідомості велику кількість інформації, встановлюючи смислові зв'язки між її частинами, що дозволяє швидко відтворити знання, а також систематизувати і структурувати навчальний матеріал, що сприяє його розумінню, а відтак застосуванню на практиці (Рис.25)

Рис.25. Фрагмент ментальної карти «Частини мови»

Наступний блок - «**Перевернуте навчання**». Перевернуте навчання – одна з форм змішаного навчання, коли в рамках домашнього завдання учні самостійно вивчають теоретичний матеріал, а увесь навчальний час у супроводі учителя використовується для відробітку отриманих знань, спільного використання практичних завдань.

Така модель навчального заняття припускає створення оптимальних умов для пізнавальної активності учнів, організацію їх такої продуктивної діяльності в рамках теми, що вивчається, за якої вони стають не пасивними споживачами готової інформації, а її здобувачами і переробниками. Як наслідок, перевернуте навчання сприяє:

- підвищенню навчальної активності учнів, їх мотивації до навчання і захопленості навчальною діяльністю на занятті;
- реалізації можливості диференційованого підходу в навчанні, роботи в індивідуальному комфортному темпі;
- підвищенню самостійності учнів, їх відповідальності за навчання;
- посиленню акценту на практичну продуктивну й творчу діяльність;
- використанню різноманітних джерел отримання інформації;
- реформуванню навичок групової, командної роботи;
- позитивній зміні позиції учителя в освітньому процесі: учні відчують потребу у вчителів-консультантові, тренерів, партнерів.

Цінність перевернутого навчання в можливості використовувати навчальний час для групових занять, де учні можуть обговорити зміст уроку, перевірити свої знання і взаємодіяти один з одним в практичній діяльності. Під час навчальних занять роль вчителя – виступати тренером або консультантом, заохочуючи учнів до самостійного дослідження і спільну роботу.

У загальній моделі учні можуть переглядати кілька відеоуроків, що тривають по 5-7 хвилин кожна. Онлайн-опитування або завдання можуть перериватися для перевірки засвоєння пройденого учнями матеріалу. Пряма реакція на опитування й можливість повторного перегляду відеоуроків допоможуть прояснити незрозумілі моменти.

Переваги перевернутого навчання:

- на урок діти приходять підготовленими;
- в учнів є можливість вивчати відеоматеріали в тому темпі, який їм підходить;

- в учнів є можливість зупинитися на найбільш складних для сприйняття місцях;
- підвищується мотивація учнів;
- учителю легше контролювати прогрес учнів;
- з'являються розширені засоби діагностики.

«Перевернуте навчання» – це форма активного навчання, авторами якої вважаються вчителі хімії Аарон Самс і Джонатан Бергманн (США). ця технологія являє собою педагогічну модель, у якій типова подача лекцій і організація домашніх завдань міняються місцями. Учні дивляться вдома короткі відеолекції, у той час як у класі відводиться час на виконання вправ, обговорення проектів і дискусії. Відеолекції часто розглядаються як ключовий компонент у «переверненому» підході, вони створюються вчителем і розміщуються в Інтернеті (Рис.26).

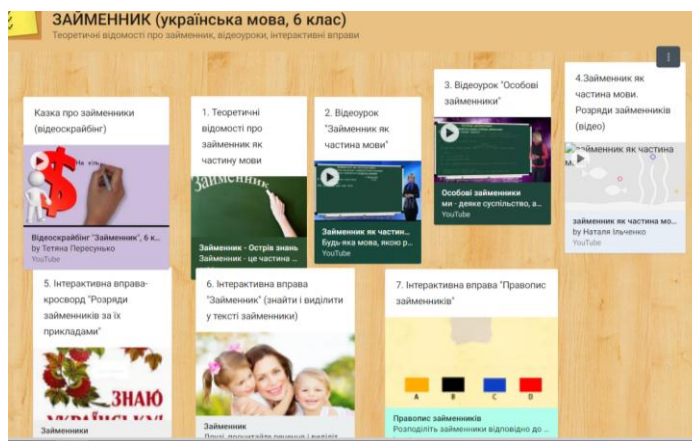

Рис.26 Фрагмент уроку перевернутого навчання «Займенник»

Упроваджуючи технологію «Перевернуте навчання», ми ставили для себе такі завдання:

- 1.Залучити учнів до самостійної пізнавальної діяльності вдома з різними джерелами інформації.
2. На уроці створити умови для аналізу, узагальнення нового матеріалу, формування мислення високого рівня.
3. У груповій роботі формувати навички рішення творчих завдань, оскільки такі завдання не носять репродуктивний характер.

Удома учні знайомляться з новим матеріалом. Хтось розуміє з першого перегляду або читання. Іншим потребується дивитися матеріал декілька разів. У

класі учитель не може приділяти часу для повторення, при «Перевернутому навчанні» це стає важливою перевагою. Це відзначають і діти і батьки. На уроці можна дати завдання різнорівневе. Але навіть видаючи однакові завдання групам, вчитель має можливість приділити більше увагу тим, кому важко. На таких уроках часто даємо творчі завдання, інколи учні на урок приносять додатковий матеріал за темою, адже вони вже вдома знали, про що буде урок.

На "перевернутих уроках" реалізується технологія критичного мислення, яка створює умови для того, щоб зацікавити учнів, виявити наявні знання, осмислити новий матеріал і узагальнити придбані знання. Використання цієї технології формують уміння працювати в групі, співпрацювати, приходити до єдиної думки, відстоювати власну точку зору, уміння працювати з інформацією.

При традиційній організації уроку значна частина часу відводиться на вивчення матеріалу, протягом якого діти сидять непорушно, слухають учителя або читають текст. Закріплення теж проходить в статистичній позі. "Перевернуте вчення" дозволяє раціонально організувати роботу на уроці. Створюється сприятлива обстановка на уроці, атмосфера зацікавленості в освоєнні матеріалу.

З метою формувань в учнів компетентностей XXI століття користуємось допомогою соціальних сервісів Web 2.0, де учні можуть самостійно наповнювати контент до уроку. Це сприятиме зацікавленню учнів.

Використання сервісу *Padlet* робить навчальний процес інтерактивним, а виконання домашнього завдання цікавим. Крім того, учні в разі потреби завжди можуть звернутися до знайденого матеріалу, переглянути інформацію, підготовлену вчителем, якщо урок довелося пропустити, упевнитися в тому, що власноруч створений на уроці продукт діє і може стати в пригоді іншим учням. Padlet – це інструмент зі створення віртуальних дощок для сумісної роботи. На дошці можна розміщувати текст, графічні зображення, мультимедійні файли, посилання на сторінки Інтернет, замітки.

Візуалізація – один із важливих засобів мотивації до навчання. Це дасть можливість змінити підходи до викладання української мови і літератури за допомогою впровадження елементів сучасних педагогічних технологій навчання.

Основне завдання сучасного педагога – створити сприятливе розвивальне середовище.

Padlet – мережевий сервіс для створення електронної стіни. Сервіс, який дає можливість працювати дистанційно як із учнями, так і з колегами, упроваджувати елементи дистанційного та «перевернутого навчання». Формами роботи можуть бути групові та індивідуальні заняття на уроках і в позаурочний час. Результати – спілкування в онлайн-режимі (Рис.27).

Рис.27. Виставка живих скульптур за творами Т.Шевченка, створена учнями школи-гімназії

Блок «*Фізкультхвилинка*» (Рис.28) сприяє зняттю інтелектуального та фізичного напруження, сприяє не лише підняттю настрою дитини, а є і елементарною профілактикою для запобігання розвитку захворювань опорно-рухової системи. Запальна руханка – розминка буде дуже цікавою і корисною для учнів.

Відомо, що впродовж шкільного навчального дня поступово збільшується ступінь втоми дітей, знижується їх працездатність. Першими ознаками цих змін є неуважність; збільшення кількості помилок під час виконання завдань; ненавмисне порушення дисципліни (відволікання від навчальної роботи, розмови та ін.). Тривале сидіння за партою вимагає постійного статичного напруження м'язів спини, шиї, ніг, що призводить їх до застою крові у ногах, ділянках таза та живота, тобто призводить до загальної втоми. Тому погіршується постачання крові у головний мозок, що негативно впливає на життєдіяльність нервових клітин. У цьому випадку дитина починає мимоволі розслабляти втомлені м'язи, з'являється перекіс тулуба,

учень лягає грудьми на парту або підставляє руки під підборіддя, що призводить до викривлення хребта, починає човгати ногами та ін.

Фізичні вправи викликають збудження в інших ділянках кори головного мозку. Це сприяє короточасному відпочинку ділянок, подразнення яких відбувалося протягом навчального процесу. Тому після активного відпочинку увага школярів підвищується. Саме тому упроваджуємо на кожному уроці фізкультхвилинки (**Додаток 1**) Вони знімають втому, нормалізують увагу, відновлюють сили, викликають відчуття бадьорості, поліпшують настрій, підвищують працездатність. Під впливом м'язової діяльності прискорюються кровообіг та кровопостачання, поглиблюється дихання, кора головного мозку дістає заряд енергії для подальшої розумової діяльності.

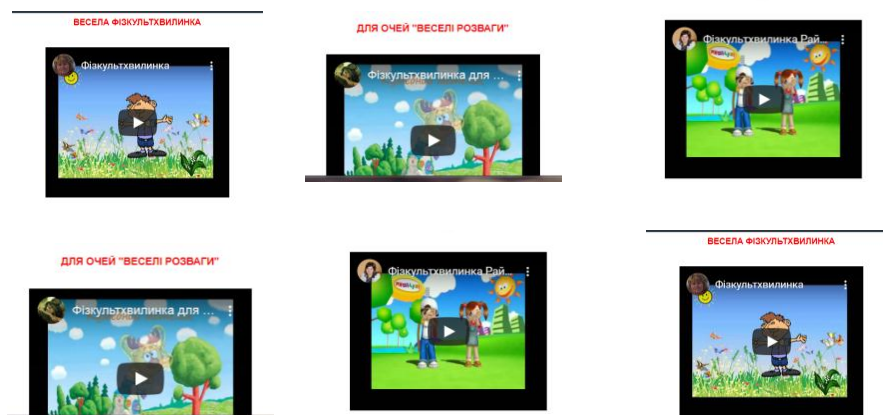

Рис.28. Фізкультхвилинка

Фізкультхвилинки розв'язують такі завдання:

- повернення втомленому учневі працездатності та уваги;
- позбавлення м'язового та розумового напруження;
- попередження порушення постави.

Позитивні емоції, які отримують учні під час виконання фізкультхвилинок, сприяють регуляції діяльності всіх внутрішніх органів, підвищенню тонусу кори головного мозку, спонукають дитину до активної розумової діяльності. Не менш важливий момент: вчитель повинен володіти культурою рухів та образно демонструвати вправи, вміти поєднувати рухи з музичним супроводом, знати основні терміни фізичних вправ. Фізкультхвилинки та паузи є важливим засобом самовираження: вчитель може краще пізнати своїх учнів, їхні організаторські,

творчі здібності, фізичні можливості. Завдяки цьому встановлюється більш тісний контакт між педагогом та дитиною, між дітьми в учнівському колективі.

У сучасних умовах функціонування української мови як державної зростають вимоги до рівня мовної підготовки і мовленнєвої компетенції членів суспільства. Процес безперервної освіти передбачає інтенсивну цілеспрямовану роботу мовця щодо збагачення своїх знань про виражальні засоби мови, їх стилістичне розмаїття, щодо вдосконалення комунікативних умінь в основних видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі. Основним джерелом поповнення лінгвістичних знань про слово в усьому спектрі його значень є лексикографічна праця – словник.

На уроці вкрай необхідно вчити-школярів користуватися словниками, оскільки це не лише викликає цікавість до мовознавчої науки, а й привчає пильно стежити за логічністю і послідовністю мислення, писемного й усного мовлення, за правильністю побудови фрази, за додержанням правописних норм.

Одним з видів довідкових посібників є словники (**Додаток 2**). Тому наступним блоком є «*Словники-онлайн*» (Рис.29).

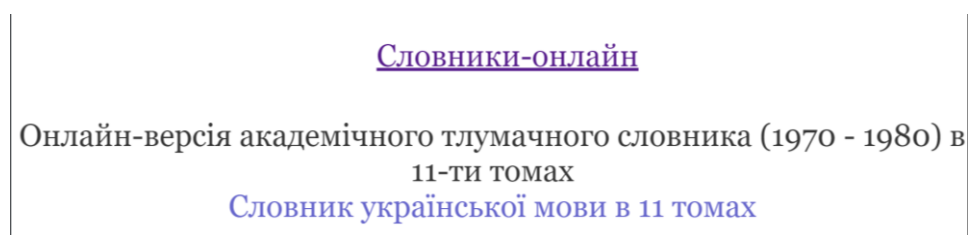

Рис 29 .Словники-онлайн у комплексі

Проведене анкетування виявило, що учні краще обізнані з тими словниками, якими сучасна школа забезпечена, – з орфографічним і коротким тлумачним. Інші ж лінгвістичні словники, визначені шкільною програмою з рідної мови, представлені у кабінеті мови єдиним примірником, а тому цілком закономірно, що вчитель не може організувати систематичну колективну роботу з ними.

Однак і роботу з використанням наявних словників учителі планують епізодично. Згідно з анкетами учнів найчастіше вони вдаються до словників на уроках іноземної мови.

В учнів не виробляється вміння швидко знаходити потрібне слово — такий висновок було зроблено після констатуючого зрізу, що полягав у хронометражі відшукування слова за орфографічним словником як таким, з яким школярі найбільше ознайомлені. Учням 5 класів запропонували відшукати за словником такі лексеми: навмання, священник, колодязний, невмирущий.

Простежується така динаміка формування загальнонавчального вміння користуватися довідковим джерелом: учні повинні вміти користуватися орфоепічними, тлумачними, перекладним, словотвірним, словниками, словником іншомовних слів, антонімів, синонімів.

З метою самоконтролю учні мають звертатися до нього при з'ясуванні закінчення родового відмінка однини іменників другої відміни, особливостей написання прислівників. На жаль, на використання орфоепічного словника підручник орієнтує лише в 5 класі системою вправ, що формує вміння аналізувати будову словникової статті, читати слова за фонетичним записом, порівнювати власне транскрибування із нормативним. Словник синонімів згадується аж у 7 класі, хоча поняття про синоніми формується в 5 класі.

Наступний блок електронного навчального кабінету - *це інтерактивні плакати* з української мови та літератури (Рис.30).

Інтерактивний плакат - це електронний освітній засіб нового типу, який забезпечує високий рівень залучення інформаційних каналів сприйняття наочності у навчальному процесі.

Рис 30. Інтерактивний плакат «Прикметник»

Використання інтерактивних плакатів в навчальному процесі (**Додаток 3**) надає учням можливість краще сприймати навчальний матеріал, оскільки він дає значку візуалізацію, підвищується інтерес до теми та до навчального матеріалу, оскільки учень бачить незвичайний спосіб подання матеріалу, є можливість повторити цей матеріал, оскільки інтерактивний плакат легко вбудовується в сайт або блог, учень може в будь-який момент повторити цей матеріал. Плакати, окрім того, формують у учнів навички самостійної роботи, дають можливість бачити учневі результат та оцінку своєї праці, можливість знайти правильну відповідь, поглибити знання. Інтерактивний плакат має інтерактивну навігацію, яка дає можливість відобразити необхідну інформацію: графіку, текст, відео, звук тощо.

Головна функція інтерактивного плакату - забезпечити високий рівень наочності. При створенні інтерактивних плакатів можна досягти таких педагогічних цілей:

- підтримка групових та індивідуальних форм навчання в умовах класно-урочної системи організації навчального процесу;
- створення додаткових умов комп'ютерної підтримки традиційних і новаторських технологій навчання;
- підвищення пізнавального інтересу учнів до предмета;
- забезпечення диференційованого підходу до вивчення предмета;
- структуризація змісту навчання та активізації опорних знань;
- можливість реалізувати на практиці особистісно-орієнтований підхід до навчання;
- візуалізація навчального матеріалу.

Портрети письменників. Цей матеріал можна використовувати практично на всіх уроках та позакласних заходах (Рис.31).

Портрети письменників є невід'ємною частиною уроків літературного читання у початкових класах та літератури в 5-11 класах. Знайомство з основними відомостями про життя і творчість письменника (**Додаток 4**) являє собою завершену розповідь, яку можна підсилити наочною.

- можна запропонувати дітям прочитати в «хмарі» головне питання, на яке необхідно знайти відповідь протягом уроку;
- скласти пропозиції або розповідь, використовуючи якомога більше слів із хмари;
- створити словникову «хмару» на основі невеликих недавно вивчених навчальних текстів, і попросити учнів пригадати, про що були ці тексти, і в якому саме контексті використовувалися слова;
- показати «хмару», складену зі слів, узятих з незнайомого тексту, і попросити здогадатися про його зміст.

Придумати ребус самостійно, звичайно, можна, але це довго і складно! А **генератор ребусів** швидко створить картинку із заданого слова або фрази (Рис 33).

Ребус – це особливий вид загадок, у якому слова зашифровані за допомогою малюнків, літер, цифр, символів)

Ребуси можуть передавати пряме значення слів, головним чином, щоб інформувати або інструктувати людей, або навмисне приховувати їхнє значення, щоб інформувати тільки посвячених, або у випадку використання як загадки й розваги.

Ребуси можна використовувати під час вивчення будь-якої теми. Їх можна застосовувати на всіх етапах уроку: актуалізації знань, вивчення нового матеріалу, закріплення матеріалу. Використання на уроках готових ребусів сприяє виникненню бажання в учнів самих їх створювати.

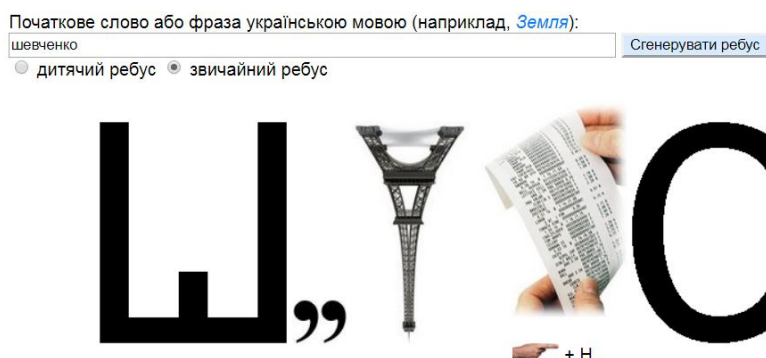

Рис 33. «Генератор ребусів»

Розгадування ребусів (**Додаток 3**) розвиває логічне мислення учнів, стимулює творчу активність учнів, спонукає до креативної діяльності. Їх використання дає змогу учням самостійно сформулювати тему уроку або назвати мовний термін, що буде вивчатися, прізвища письменників тощо.

Важливим елементом на уроці є дотримання *культури мовлення*. Кожен мовець повинен прагнути до того, аби його мова стала досконалою, зрозумілою всім. А це завдання можна реалізувати лише тоді, коли засвоїш основи мовної нормативності, навчишся користуватися багатством лексичних та стилістичних засобів мови, зможеш висловлювати думку логічно, ясно, доречно, доступно, виразно, багато, різноманітно, естетично. Як свідчать наші спостереження, це завдання посильне не кожному.

О.Авраменко у відеоуроках (Рис.34), яких підключено до комплексу більше двохсот, дає слушні поради, як уникати мовленнєвих помилок, розглядає конкретні ситуації про поширені мовні недоліки (**Додаток 3**). У легкій ігровій формі надаються поради стосовно норм сучасної української мови, які сприяють якнайкращому запам'ятовуванню лексичних, граматичних і орфографічних правил. Конфуцій зазначав: «Якщо мова не правильна, то вона не означає того, що має означати; коли ж вона не означає того, що має означати, то не буде зроблене те, що має бути зроблене».

Рис. 34 Експрес-уроки від О.Авраменка

Цілком зрозуміло, що еталоном для кожного з нас має бути мова багата, тобто така, що містить достатню кількість засобів для спілкування у різних сферах суспільного життя, в різних ситуаціях мовлення. Проте одного лексичного багатства

мало: потрібні ще знання норм вимови і наголошення, вміння надати думці синтаксичної стрункості, навички правильного інтонування фрази.

2.3. Результативність упровадження електронного навчально-методичного комплексу в роботу кабінету словесника

Дослідно-експериментальна робота проводилася упродовж I семестру 2020-2021 навчального року. Усього дослідженням було охоплено 195 респондентів, з них: учителі української мови комунального закладу «Навчально-виховний комплекс: загальноосвітня школа I-III ступенів-гімназії № 30 ім. Тараса Шевченка Вінницької міської ради» - 8 осіб; учні 8-9 класів - 187 осіб.

На констатувальному етапі дослідження було організовано опитування респондентів, виявлені переваги, недоліки та проблеми впровадження ЕНМК у систему роботи кабінету словесності; причини незначного діапазону використання ЕНМК суб'єктами експерименту, виявлено початковий рівень сформованості знань та умінь з української мови учнів контрольних та експериментальних класів за допомогою вхідного тестування. Аналіз експериментальних даних на констатувальному етапі дослідження показав низький рівень сформованості знань та умінь з української мови учнів. Це стало підґрунтям для розроблення методичної системи навчання української мови учнів з використанням ЕНМК.

Формувальний етап експерименту в експериментальних класах проводився на основі розроблених електронних навчально-методичних комплексів та методичної системи навчання української мови учнів з використанням ЕНМК і передбачав застосування ЕНМК на уроках, під час організації самостійної роботи учнів, здійсненні контролю навчальних досягнень учнів.

На контрольному етапі експерименту для встановлення досягнутого рівня сформованих знань та вмінь української мови учнів було проведене вихідне тестування. Співвідношення рівнів сформованості знань та вмінь учнів 8-9 класів з української мови на початок експерименту та після його завершення показано в табл.1.

Таблиця 1

Співвідношення рівнів сформованості знань та вмінь учнів 8-9 класів з української мови на початок експерименту та після його завершення

Рівні сформованості знань та вмінь з української мови	Початок експерименту				Завершення експерименту			
	Контрольні класи		Експериментальні класи		Контрольні класи (кількість)		Експериментальні класи	
	8-А,Б 9-А,Б	%	8-В,Г 9-В,Г	%	8-А,Б 9-А,Б	%	8-В,Г 9-В,Г	%
Низький	49	54	57	60	18	20	8	8
Середній	32	35	30	32	32	35	21	22
Достатній	8	8	5	5	29	31	39	42
Високий	3	3	3	3	13	14	27	28
Всього учнів	92	100	95	100	92	100	95	100

Порівняльний аналіз експериментальних даних показав, що на початку дослідно-експериментальної роботи показники рівнів сформованості знань та вмінь з української мови у експериментальних та контрольних класах практично не відрізнялися.

На завершальному етапі експерименту *високим* рівнем сформованості знань та вмінь з української мови оволоділи 28% учнів експериментальних класів проти 14% у контрольних, *достатнім* - 42% експериментальних класів проти 31% у контрольних, *середнім* - 22% учнів експериментальних класів проти 35% у контрольних,

В експериментальних класах *низький* рівень сформованості знань та вмінь з української мови виявлено у 8% учнів, тоді як у контрольних групах цей показник складає 20%. Для наочності отримані дані представлено у вигляді порівняльної гістограми (Рис. 35-36).

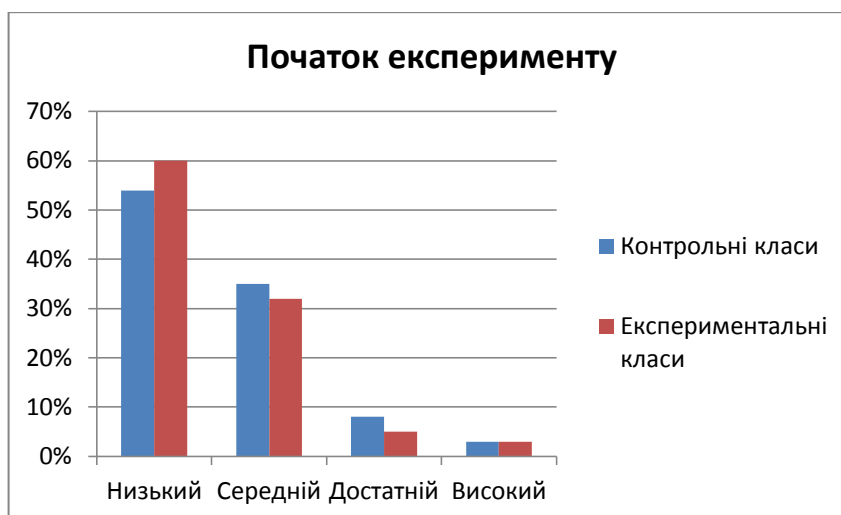

Рис. 35. Рівень сформованості знань в контрольних та експериментальних класах за результатами вихідного анкетування

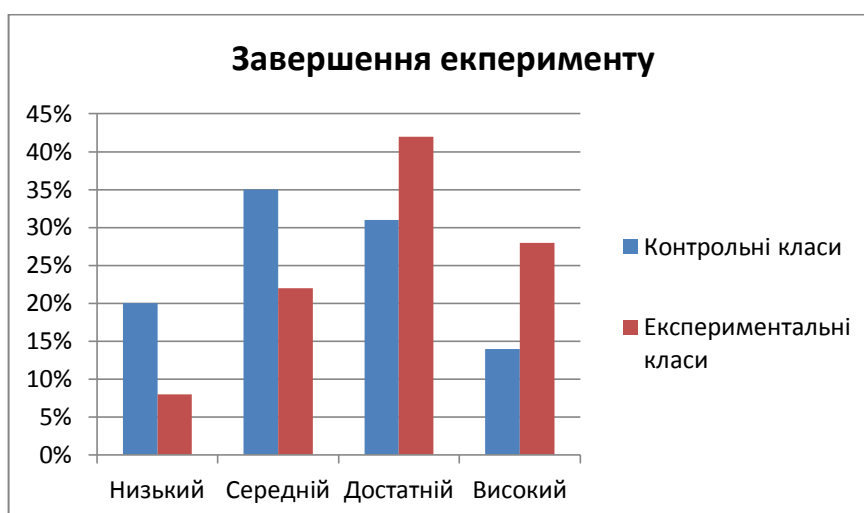

Рис. 36. Рівень сформованості знань в контрольних та експериментальних класах

Отже, отримані дані свідчать на користь експериментальної методичної системи навчання української мови з використанням ЕНМК в кабінеті словесності.

ВИСНОВКИ

Оскільки однією зі складових інформаційно-освітнього простору школи є навчальний кабінет, то від того, наскільки чітко вчитель буде його використовувати і знати зміст наповнення, багато в чому буде залежати ефективність його навчальної діяльності.

З метою пошуків шляхів розв'язання проблеми щодо підвищення якості освіти учнів з використанням електронного навчально-методичного комплексу педагога:

1. Здійснили аналітичне дослідження навчальної, монографічної, періодичної літератури та електронних джерел інформації з проблеми інноваційної освіти, що дозволило виявити суперечності між традиційними формами, методами, засобами навчання української мови і літератури і потребою у використанні ЕНМК.

2. Визначили педагогічні умови створення електронного навчально-методичного комплексу:

- добір і побудова змісту та технології застосування комплексу з урахуванням завдань та особливостей навчання;

- створення інформаційно-освітнього середовища в кабінеті словесника в закладі;

- розвиток у педагогів закладу інформаційно-технологічної компетентності, що виявляється в їхній здатності та готовності ефективно використовувати у процесі навчання ЕНМК і впроваджувати його в роботу кабінету словесності;

- створення навчально-методичного забезпечення реалізації педагогічних умов.

3. Реалізували педагогічні умови впровадження електронного навчально-методичного комплексу.

4. Розробили навчально-методичне забезпечення електронного навчально-методичного комплексу в роботі вчителя-словесника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриценко В. І., Кудрявцева С. П., Колос В. В., Веренич О. В. Дистанційне навчання: теорія та практика: Колективна монографія. – К.: Наукова думка, 2004. – 376 с.
2. Гуревич Р. С. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі (з досвіду роботи експериментального педагогічного майданчика у ВПУ №4 м. Вінниці) : для педагогічних працівників ПТНЗ, ВНЗ і слухачів навчальних закладів та установ післядипломної освіти / Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Бадюк Ю. В., Шевченко Л. С. ,– Вінниця : ТОВ «Діло», 2006. – 296 с.
3. Засоби і технології єдиного інформаційного освітнього простору: Зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К.: Атіка, 2004. – 240 с.
4. Інформаційно-освітнє середовище професійно-технічних навчальних. Посібник. Житомир.-2017
5. Інформаційне забезпечення навчального процесу: інноваційні засоби і технології: Колективна монографія. – К.: Атіка, 2005. – 252 с.
6. Інформаційні технології і засоби навчання: Зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К.: Атіка, 2005. – 272 с.
7. Кадемія М. Ю. Досвід застосування сучасних засобів інформаційно-телекомунікаційних технологій у навчальному процесі ВПУ №4 м. Вінниці : для педагогічних працівників ПТНЗ, загальноосвітніх шкіл, ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти / М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко. – Вінниця, 2006. – 257 с.
8. Кадемія М. Ю. Використання електронного навчально-методичного комплексу в навчальному процесі // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 8 ; редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. / М. Ю. Кадемія – Київ-Вінниця : ООО «Планер», 2005. – 547с.

9. Клокар Н. І. Положення про електронні навчально-методичні комплекси для обдарованих учнів Київської обласної очно-заочної школи «Інтелектуал». – Біла Церква: КОШОПК, 2011. – 24 с.

10. Клокар Н. І. Концепція створення електронних навчально-методичних комплексів для обдарованих учнів. – Біла Церква: КОШОПК, 2011. – 18 с.

11. Красовський О. С. Дидактичні основи формування змісту електронних 11 підручників // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 2(59). – С. 134–142.

12. Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г., Молодих Г. С., Твордохлєбова Н. Є. Дистанційний навчальний процес: Навчальний посібник / За ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К.: Міленіум, 2005. – 292 с.

13. Литвин А. Педагогічні умови інформатизації навчально-виховного процесу в ПТНЗ будівельного профілю / Андрій Литвин // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2010. — № 5. — С. 65—78.

12. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Освіта України. – 2002. – №16. – С. 3-9.

13. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учебное пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации педагогических кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; Под. ред. Е. С. Полат. – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 272с

14. Положення про електронний навчально-методичний комплекс дисципліна та використання технологій дистанційного навчання в навчальному процесі. ЗАТВЕРДЖЕНО Вченою радою КНУБА (Протокол №18 від «23» листопада 2018 р.)

Додаток 1

Тема: Картини довколишнього світу природи в поезії Т.Шевченка «За сонцем хмаронька пливе»

ТЛ: персоніфікація, ліричний твір

Напам'ять: «За сонцем хмаронька пливе».

Мета:

- **навчальна:** ознайомити учнів із цікавими сторінками біографії автора; із творами, у яких майстер слова відтворює красу довколишнього світу, оспівує велич української природи; проаналізувати ліричний твір «За сонцем хмаронька пливе»; навчити визначати художні засоби та

образність, вчити декламувати вірші;

- **виховна:** виховувати почуття прекрасного, спонукати до оптимістичного життєствердного погляду на світ; формувати позитивне ставлення до природи, до видатних особистостей свого краю;

- **розвивальна:** розвивати творчу уяву, логічне мислення, вміння висловлювати свою думку, вміння виразно читати поезії, відтворювати настрій поезій, описувати власні відчуття, викликані художнім словом.

Цілі:

- учні знатимуть: відомості про автора; зміст і тематику поезій; поняття «ліричний герой», основні художні образи і тропи;

- учні вмітимуть: розповідати про поета, його родину; відтворювати настрої пейзажних поезій; описувати власні відчуття, викликані художніми творами; знаходити у віршах художні засоби виразності;

- учні навчаться бачити та цінувати красу довколишнього світу природи.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань з використанням мультимедійних технологій.

Обладнання: портрет Т.Г.Шевченка, ілюстрації до його поезій «За сонцем хмаронька пливе», картини про природу довколишнього світу, вислови Т.Шевченка про природу, ангелочки, картки, мультимедійна дошка.

Теорія літератури: ліричний герой, порівняння, персоніфікація, епітет, метафора, символи, пестливі слова.

Методи, прийоми, форми роботи: інтерактивні методи (незакінчене речення, мозковий штурм, вправи LearningApps, знайди скарби, коло ідей, мікрофон, займи особисту позицію, інтерв'ю, дерево рішень, клоуз-тест), робота в групах, проблемний метод (наскрізне проблемне запитання).

НЛ-1 «Екологічна безпека та сталий розвиток»

Епіграф уроку:

**Природа - творець усіх творців.
Й. Гете**

Перебіг уроку:

I. Організаційний момент

II. Мотиваційний етап.

Під музику

Учитель: **Природа - творець усіх творців.**

Й. Гете

Світ навколо нас прекрасний, кожна деталь неповторна, чарівна. Хіба можна залишитися байдужим, коли зранку у вікні бачиш помережені інеєм дерева, або як веселка обіймає землю після теплового літнього дощичку? *(На дошці картини про природу)*. А який прекрасний парк восени, коли висвічує всіма відтінками золота! Стоїш, милуєшся, і слів не вистачає описати цю красу. Так, природа завжди надихала людину на гарні почуття, вчинки, народжуючи у душі поезію чи мелодію.

Відео про природу під музику
Учень читає вірш

Природа нас і любить, й надихає,
Дає людині світло і тепло,
Пісні й красу на серце посилає,
Щоб гарно нам і затишно було.
Бо ж у природі стільки того дива...
Краса повсюди чиста і дзвінка.
Людина в ній і радісна, й щаслива,
І думка в неї чиста і легка.

- Яке враження справила на вас картини?
- А чи впізнали ви рідні буденні місця? Які почуття викликають?

III. Оголошення теми

Учитель: Такі картини благотворно впливають на душу людини. Подібний вплив природа мала і на світогляд Тараса Шевченка, яскраво проявилась у його творчості. А як саме, ми будемо сьогодні вивчати.

Тема уроку:

**Картини довколишнього світу
природи в поезії Т. Шевченка
«За сонцем хмаронька пливе»**

Учитель: Що ви очікуєте від уроку?
(відповіді учнів)

Очікувані результати

Знатимемо:

- більше фактів із життя Кобзаря;
- вірш Т.Шевченка «За сонцем хмаронька пливе», у якому відтворюється краса довколишнього світу.

Зможемо:

- виразно читати поезію;
- визначати художні засоби.

Навчимось:

- бачити і цінувати красу довколишнього світу природи

(Будемо вчитися аналізувати)

Учитель: Сьогодні ми організуємо свою кіностудію аби створити фільм.

У нас у кіностудії є **дослідники**. Їх завдання визначити, зафіксувати основні мотиви, жанр, зробити основні акценти, на яких ми маємо наголосити у створеному фільмі, тобто, скласти паспорт твору.

Ще є **конструктори**. Їм потрібно створити запитання в жартівливій формі для вікторини за змістом поезії, яку будемо вивчати. Що таке жартівлива вікторина? Запитання слід ставити в незвичайній, кумедній формі, а відповідь на них шукати у поезії. Конструктори у кінці уроку продемонструють свою роботу.

Обов'язково є **творчий продюсер**. Ми послухаємо творчого продюсера, що скаже він з приводу такого проблемного запитання: «Чи правда те, що природа надихає людину, народжуючи у душі поезію чи мелодію».

Ще ми маємо **акторів**. Погляньте, будь ласка, на **Борщевського Михайла**. Оце є рідкісна вдача, коли ти приходиш у клас і бачиш справжнього Тараса Шевченка. Він протягом уроку з нами ще поспілкується. А ще Хмаринка та Сонечко, і Туман.

Я не звернула увагу на, можливо, на найголовніших за посадою людей. Через те вони сидять ось тут, на першій парті. Це не хто інший, як **генеральний продюсер** (познайомтесь, будь ласка,) і його помічник – **асистент**. Це ваші критики. (Не мої. Бо мої сидять ось там, позаду). Вони аналізуватимуть ваші відповіді, працюватимуть з вами, можливо, дещо прокоментують. І саме генеральний продюсер виставить вам оцінки. Таким чином, я виконую роль на цьому уроці, напевно, якогось, диригента. Я навіть не є учасником команди. Я дирижую, а все робите ви. Отже, в добру путь.

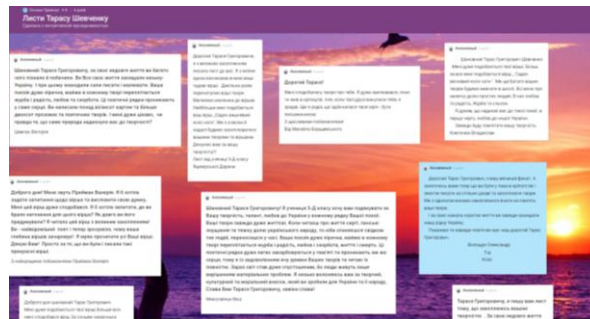
І ще одне. Ви в командах не працюєте окремо. Це міні-завдання. Всі працюємо разом для спільного сценарію. До речі, не всі захочуть стати кіномитцями. Правда?. Комусь це зовсім не цікаво. Когось я призначила актором, а він мріє стати генеральним продюсером чи відомим

кіносценаристом. Не розчаруйтеся і у всьому знаходьте для себе корисне. Зверніть увагу, сценарій починається епіграфом. Він нам теж у кінці уроку знадобиться і ми до нього повернемося
Запишемо епіграф.

**Природа - творець всіх творців.
 І. Гете**

Учитель: Минулого уроку ви, опрацьовуючи цікаві факти із життя видатного поета Тараса Шевченка, надсилали мені смс-листівки, у яких висловлювали захоплення творчістю письменника і розміщували їх **на онлайн-стіні padlet**. Ви мали поставити запитання, яке вас хвилює. Я переглянула усі ваші листівки. Найбільше мене вразила SMS-листівка Борщевського Михайла. Ми попросимо його зачитати.

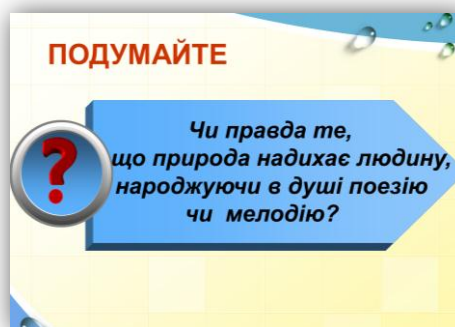
(Учень зачитує листівку).

Шановний Тарасе Григоровичу, за своє недовге життя ви багато чого пізнали й побачили. Ви Все своє життя захищали неньку-Україну. І при цьому знаходили сили писати і малювати. Ваша поезія дуже лірична, майже в кожному творі переплітається журба і радість, любов та скорбота. Ці поетичні рядки проникають у саме серце. Ви написали понад вісімсот картин та більше двохсот прозових та поетичних творів. І мені дуже цікаво, що надихало вас до творчості?

Учитель. Кажуть, що це природа. А ...

Проблемне питання.

Чи правда те, що природа надихає людину, народжуючи у душі поезію чи мелодію?

Над цим питанням буде працювати творчий продюсер, а ми усі будемо йому допомагати.

III. Актуалізація опорних знань учнів

Сьогодні у нас випала незвичайна нагода: ми можемо зустрітися із справжнім Тарасом Шевченком. Однак спілкуватись будемо не ми з поетом, а Тарас Шевченко з нами. **Сам Тарас Шевченко хоче взяти у вас інтерв'ю і дещо перевірити.**

Інтерактивна вправа «Інтерв'ю навпаки»

(до класу заходить учень-Тарас)

За вікном мороз та сонце -
 Лютий хазяйнує.
 Я прийшов до вас у клас
 Щоби запитати.
 Милі серцю краєвиди
 Хто міг змалювати
 Так, що аж душа співає,
 Якщо їх згадати?!

- Я чи знаєте ви, де я народився? (с. Моринці. Черкащина)
- Яка дата мого народження? (9 березня 1814р.)
- Яке ім'я і прізвище поміщика, у якого я служив козачком?
 (Василь Енгельгардт)
- У якому селі проходило моє дитинство? (В селі Кирилівка)
- Скільки дітей у моїй сім'ї? (Шестеро)
- Яку назву має книга мого життя? («Кобзар»)
- Який твір про моє дитинство ви знаєте? («В бур'янах»)
- Хто автор цього твору? (С.Васильченко)

Учитель

- Тарасе, а що за історія в тебе трапилась у дитинстві, коли тебе привезли додому чумаки?

- Я шукав місце, де сонце заходить, і навіть бачив ті стовпи, що небо підпирають! Бачив і ворота, куди сонце заходить, як корова в хлів!

Учитель

Тарас Шевченко з дитинства був допитливим хлопчиком. Погляньте, яка краса панувала довкола Тарасової хати.

Його цікавило все, що відбувалось навколо. Наприклад, чому сонце сходить кожного дня з однієї сторони хати, а заходить з іншої.

3. Інсценізація уривка з дитинства Шевченка

(Заходить жінка, одягнена в селянський одяг, до неї підходить хлопчик)

Тарас: Матусю, а правда, що небо на залізних стовпах тримається?

Мати: Так, синку, правда.

Тарас: А чому так багато зірок на небі?

Мати: Це коли людина на світ приходить, Бог свічку запалює і горить та свічка, поки людина не помре. А як помре, то свічка гасне, зірочка падає. Бачив?

Тарас: Бачив, матусю, бачив. Матусечко, а чому одні зірочки ясні, великі, а інші ледь видно?

Мати: Бо коли людина зла, заздрісна, скупа, її зірочка ледь – ледь тліє. А коли добра, любить людей робить добро, тоді зірочка такої людини світить ясно і світло.

Тарас: Матусю, я буду добрим. Я хочу. Щоб моя зірочка світила ясно.

Учитель. І зірка засвітилася. Запалала так яскраво, що світло від неї пробивалось скрізь і всюди, де б не був поет. Хоч довелося Тарасові Шевченку більшу частину свого життя провести далеко від Батьківщини, але він завжди пам'ятав про рідний край.

1849 року поет відбував заслання біля Аральського моря. Це дуже далеко від України (погляньте на карту).

Він так сумував за Батьківщиною. Йому дуже не вистачало рідних куточків. І хоча пробував їх зобразити на картині, проте вони були не рідними, сонце не таким, хмарки чужими. Вони були прийняті сумом і мали похмурий колорит.

І тоді з криком у душі він напише «За сонцем хмаронька пливе».

Виразне читання учителем поезії Т.Шевченка «За сонцем хмаронька пливе» під створений мультимедійний фільм до поезії.

3. Словникова робота.

Учитель. Зверніть увагу, що в поезії є слова, як *поли*, *пелена*, *оповиє*. Що вони означають? Прочитайте у словнику.

СЛОВНИКОВА РОБОТА	
Поли	- нижні краї одягу;
Пелена	- тканина, щось суцільне, непрозоре;
Оповиє	- обляже, обтягне, обійме.

Учитель.

➤ Що ви відчули у поетичних рядках Т.Шевченка: радість чи смуток? Які почуття висловив поет у творі? (*У вірші відчувається тиха радість, ніжність, любов поета до того, що він описує*).

➤ Що переважає в поезії: опис природи чи змалювання внутрішніх почуттів? (Тут є опис природи, але переважають внутрішні почуття, бо це **ліричний** твір).

Учитель. Зараз попрацюємо у групах над завданням «**Навчаючи – навчаюсь**». Кожна група має опрацювати новий матеріал і доступно пояснити своїм однокласникам. Хто справився із завданням – сигналізує, що ви готові відповідати.

1-2 групи.

Ліричний твір – це твір, у якому життя відображається через думки, почуття, переживання, настрої ліричного героя. Основну увагу в ліричному творі приділено змалюванню його внутрішнього стану.

3-4 групи.

У ліричному творі діє **ліричний герой**. **Ліричний герой** – це художній образ, придуманий автором. Це своєрідна маска, за якою ховається письменник. Не можна думати, що ліричний герой – це автор. Автор – це жива людина, а ліричний герой – створений ним образ. Змальовуючи картину життя, автор передає читачеві свій настрій. Настрій ліричного героя може бути різним: радісним, бадьорим, веселим, сонним, схвильованим, сумним..

Учитель.

- Діти, поспробуємо з вами визначити: на скільки частин відповідно до настрою ліричного героя можна поділити поезію? Погляньте на картини і скажіть, як змінюється настрій ліричного героя. Які слова для цього обирає в поезії?

1 частина - **лагідний**, добираючи пестливі слова: хмаронька, спатоньки; рожевий колір для опису неба, порівняння із почуттями до матері.

2 частина – **тривожний**, відчуття небезпеки, порівняння туману із ворогом, темні кольори у описі;

3 частина – **надія**, очікування кращого: порівняння ждеш...мов матері діти.

Учитель: Поети творять вірші за допомогою художніх засобів. Пригадаймо засоби художньої мови. Заповнимо «Скриньку літературознавчих термінів» за допомогою ментальної карти Mindomo.

Епітет – художнє означення .

Наприклад: золоті руки, світла душа, пишний сад, шовкова трава.(Якщо епітет часто вживається з конкретним іменником , то його називають **постійним** . Н: ясний сокіл , буйний вітер , червона калина , широкий шлях .

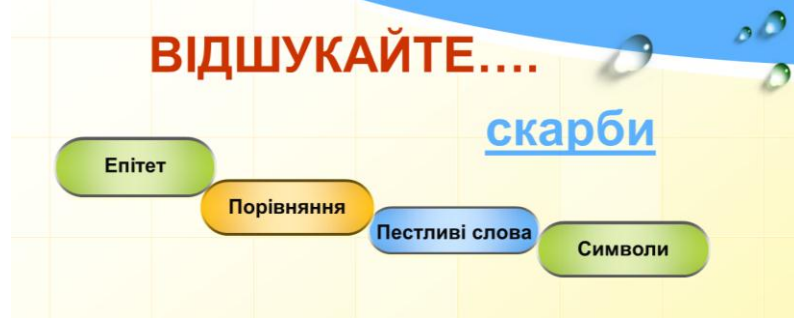
Порівняння – зіставлення одного предмета чи явища з іншим, чимось подібним до нього.

Пестливі слова – слова з відтінком зменшуваності або ніжності.

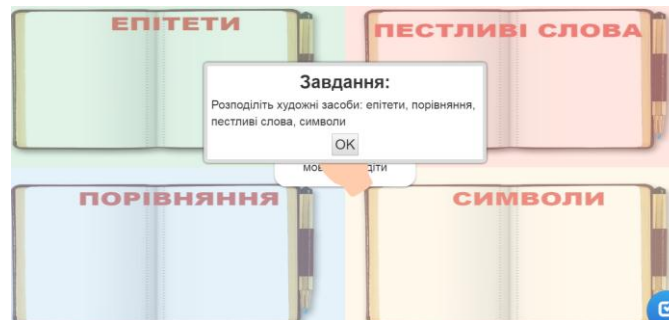
Символ - художній образ, який умовно відбиває яку-небудь думку, ідею, почуття

5. Гра «Шукачі скарбів» (робота в групах)

Учитель: Ви пригадали художні засоби. Уявімо, що ми дослідники, шукачі скарбів, а художні засоби - це і є скарби. Вам потрібно знайти і вписати художні засоби.

Учитель: Один учень працює біля дошки з інтерактивною вправою LearningApps, розподіляючи скарби

Учитель: Учні зачитують свої відповіді, звіряємо з дошкою.

Робота в групах

1 група- знайти і вписати епітети

Епітети:

червоні поля,
синє море,
рожевою пеленою,
малу годину,
хмароньку рожевою,
туман сивий, тьмою німою.

2 група- знайти і вписати порівняння

Порівняння:

мов мати дитину,
ніби серце одпочине,
мов матері діти,
неначе ворог.

3 група знайти і вписати пестливі слова

Пестливі слова:

хмаронька,
спатоньки,

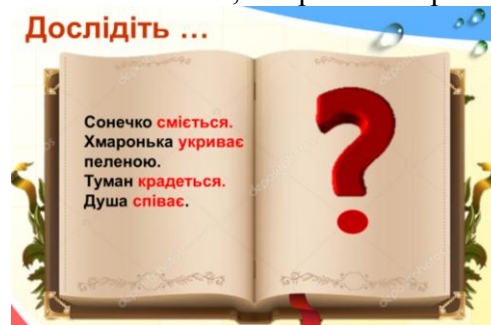
годиночку.

4 група знайти і виписати символи і пояснити, що вони означають.

Сонце у поезії — уособлення тепла, світла й радості, **туман** же, навпаки, — темряви та небезпеки.

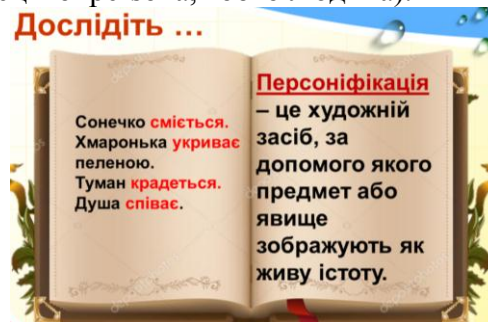
Звіт роботи в групах

Учитель: Діти, чи може сонечко співати, хмаронька вкривати пеленою.

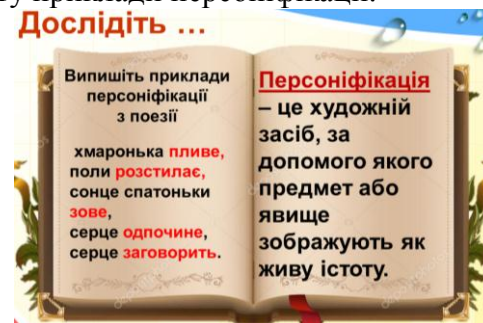
Учитель: А хто може в реальному житті? (Людина)

Виходить, що природа поводить себе, як люди. Тому й назвали такий художній засіб **персоніфікацією** (у перекладі із грецької persona, тобто людина).

У підручнику на с.210 є визначення. Прочитайте його і запишіть у зошит. (Учні роблять запис у зошиті, використовуючи матеріали у підручнику с. 210)

Учитель: Виписіть із тексту приклади персоніфікації.

Учитель: Запрошуємо акторів *Сонечко*, *Хмарку*, *Туман* для відтворення флешмобу за допомогою створеного мультимедійного фільму.

Флешмоб «За сонцем хмаронька пливе»

Троє учнів у формі *сонечка*, *туману*, *хмарки* показують рухи флешмобу за поезії Т.Г.Шевченка «За сонцем хмаронька пливе», а інші відтворюють їх під музичний мультфільм.

Мультимедійний фільм «За сонцем хмаронька пливе»

Учитель: А зараз озвучимо паспорт твору. Над його створенням, як ви знаєте, працювали дослідники. Їм слово.

ПАСПОРТ ПОЕЗІЇ

АВТОР:

НАЗВА:

ТЕМА:

Ідея:

Після відповіді учнів з'являються гіперсилки після кожного пункту

ПАСПОРТ ПОЕЗІЇ

АВТОР: Тарас Шевченко

НАЗВА: «За сонцем хмаронька пливе»

ТЕМА: зображення мінливості природи, змалювання вечірньої пори та очікування нового дня

Ідея: нерозривний зв'язок почуттів з природою, туга за рідним краєм, його чарівною природою, сподівання на краще майбутнє

Учитель: зараз я запрошую вас у **художню майстерню школяра**, де потрібно відтворити власну пейзажну картину, яка постала у вашій уяві від вивченої поезії.

Учитель: Один учень намалює свою картину за допомогою програми Paint на комп'ютері, а усі інші учні малюють за допомогою кольорових олівців на листках формату А-4.

Учитель: Крім того, ви маєте зайняти особисту позицію щодо змісту намальованого. .

Учні відтворюють образи, які сподобалися, коментують зображення (вираз обличчя хмарки чи туману, добір кольору, форми і под.)

(Медаль художнику)

Учитель: Погляньмо, на чудову картину галерею, яку ви створювали вдома, як ви відтворили прочитане на ілюстраціях до поезій Шевченка «За сонцем хмаронька пливе»

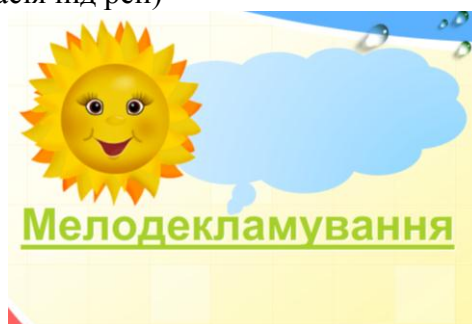

Перегляд ілюстрацій

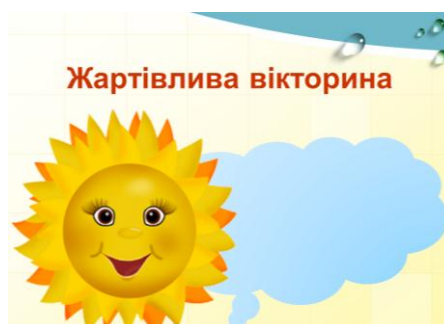
А зараз уявіть, що у вас є чарівні окуляри, які допомагають дуже уважно прочитати вірш. Накладіть, будь ласка, їх і прочитайте ще раз самостійно мовчки вірш. Гадаю, чарівні окуляри допоможуть вам помітити, що не зобразили ви на ілюстраціях.

(Учні відповідають: образ матері, дітей., пояснюють)

Учитель: Послухаймо пісню на слова Т.Шевченка «За сонцем хмаронька пливе» у сучасному стилі. (Співає Медецька Анастасія під реп)

Учитель: А зараз я звертаюсь до конструкторів, які працювали над створенням запитань для жартівливої вікторини.

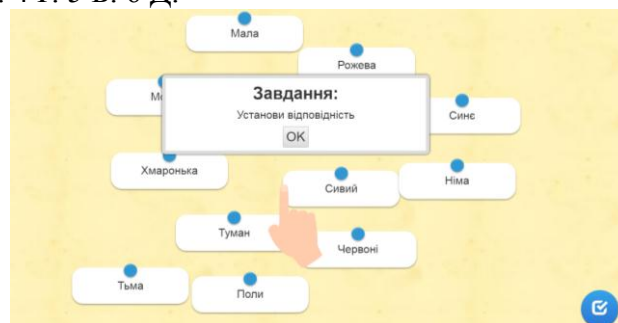
Гра «Жартівлива вікторина»

1. Хто ворог моря? (Туман)
2. Хто зове сонце спатоньки? (Хмаронька)
3. Кому море служить ліжком? (Сонцю)
4. Хто, не маючи язика, говорить? (Серце)
5. Назвіть вечірній ліхтар? (Місяць, зіронька)
6. Хто любить одягатися в рожеве? (Хмарка)
7. Хто говорив, не маючи рота? (Сонце)
8. Хто закохався у сонце? (Хмаронька).
9. Кого завжди чекають з нетерпінням діти? (Матері)

Учитель: Зараз поспробуємо попрацювати над тестами на відповідність. Один учень працює біля дошки з **інтерактивною вправою LearningApps**, а усі інші учні працюють в зошитах.

Тест «Установи відповідність».

1. Хмаронька. А. Сивий.
 2. Туман. Б. Синій.
 3. Тьма. В. Рожевий.
 4. Година. Г. Німий.
 5. Море. Д. Малий.
 6. Поли. Е. Червоний.
- Відповідь: 1В. 2 А. 3 Г. 4 Г. 5 Б. 6 Д.

Установи відповідність...

1. ХМАРОНЬКА	А. СИВИЙ
2. ТУМАН	Б. СИНИЙ
3. ТЬМА	В. РОЖЕВИЙ
4. ГОДИНА	Г. НІМИЙ
5. МОРЕ	Д. МАЛИЙ
6. ПОЛИ	Е. ЧЕРВОНИЙ

Учитель: Складіть сенкан про природу. Будувати сенкани слід таким чином:

Склади сенкан

Перший рядок – 1 іменник.

Другий – 2 прикметники.

Третій – 3 дієслова.

Четвертий – речення з 4 слів.

П'ятий – іменник як висновок.

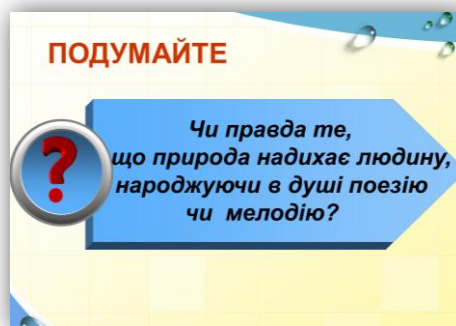
Природа
Чарівна, прекрасна
Надихає, вабить, захоплює.

Природа надихає людину творити.
Перлина світу.

Учитель: Повернемося до проблемного запитання, над яким працював **творчий продюсер**. А ми йому допомагатимемо.

Проблемне питання.

Чи правда те, що природа надихає людину народжуючи у душі поезію чи мелодію?
(відповіді учнів) Те що в природі, те і в душі людини.

НЛ-1 Природа допомагає розкрити внутрішній світ, почуття, мінливість переживань героя. Як у душі героя можуть бути позитивні і негативні переживання, так і в природі: поруч ідуть і хмарка, і сонечко, і туман, і грім. І багато чого залежить від людини. І щоб людині було комфортно, вона повинна берегти природу і йти з нею пліч-о-пліч.

Учитель: А як ви розумієте вислів Гете

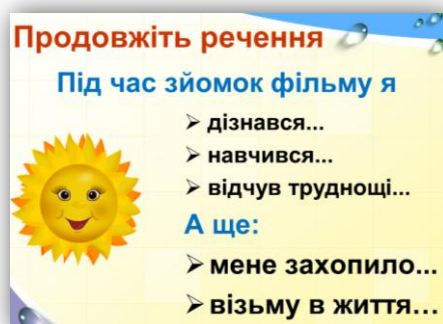
**Природа - творець всіх творців.
І. Гете**

Так давно, здається, жив Тарас Шевченко, але його поезії дуже близькі і зрозумілі нам насамперед через прекрасні описи природи. Бо природа вічна і незмінна. Лише вона здатна створити великих геніїв на віки.

V. Закріплення вивченого

Учитель: Зйомки фільму завершилися. Мені цікаво, про що був фільм і що кожен із вас взяв із нього для себе корисного.

Учитель: А зараз своє слово скаже генеральний продюсер. Що йому сподобалось, а що – ні. І ще оголосить ваші оцінки за урок.

5.Оголошення оцінок

VI. Домашнє завдання III рівневе

6.Підсумок уроку

Учитель: Я бажаю, щоб у ваших домівках і серцях завжди були цілковита гармонія з природою, щоб ваші рідні завжди були поруч, щоб їм не доводилося, як Тарасові Шевченку, блукати по чужині, сумувати за рідним краєм.. У нас на уроці разом з нами було багато ангелочків.

Візьміть собі одного з них із висловами Т.Шевченка. І хай це стане вашим оберегом і поводитирем у найважчі хвилини, адже думи Кобзаря вічні для всіх століть. (учні під музику зачитують вислови Т.Шевченка)

Учитель: За кілька днів уся Україна Відзначатиме День народження Кобзаря. Завершальне слово скажуть учні

Він зорею сіяє в прийдешнім віку
 Сходить хлібом духовним на яр-рушнику
 У розкриллі земних і заобрійних трас
 Височіє над світом великий Тарас!
 Ми не забудемо тебе, Тарасе,
 Черпаєм правду в твоєму слові
 І збережем ми для внуків наших
 Вкраїнську пісню, українську мову!

Додаток 2

Тема: Роман «Тигролови» як український пригодницький роман. Втілення думки про те, що в будь-яких обставинах кожний найперше має бути Людиною

Мета

навчальна: проаналізувати роман Івана Багряного «Тигролови»; розкрити сюжетно-композиційні та жанрові особливості твору; образ головного героя твору Григорія Многогрішного як людини могутньої волі й незалежного духу; показати його біль, тривогу за долю України;

розвиваюча: розвивати в учнів вміння пообразного аналізу роману, діалогічне мовлення, самостійно працювати з літературою; вдосконалювати навички вміння влучно добирати цитати, давати повну вичерпну відповідь на поставлені запитання, визначати проблеми; працювати над розвитком творчого потенціалу;

виховна: виховувати в учнів почуття сили волі, співчуття, доброти, національної гідності, поваги до особистості людини, до Батьківщини, любові до національних традицій, звичаїв і обрядів, інтерес до історичного минулого рідного краю.

Методична мета: використання інформаційних технологій на уроках української літератури.

Предметні компетенції: навчальна, інформаційно-комунікативна, громадянська, соціальна.

Теоретична: знати основні відомості про життя та творчість письменника, історію написання та зміст роману, поняття «роман» та «пригодницький роман».

Практична: вміти визначати самостійно тему та ідею твору, формулювати та висловлювати власну думку про твір та його героїв, зіставляти поведінку і риси персонажів, робити висновки.

Методи та форми навчання: інтерактивні методи (незакінчене речення, мозковий штурм, вправи LearningApps, коло ідей, мікрофон, ажурна пилка, займи позицію, шкала думок, дерево рішень), проблемний метод (наскрізне проблемне запитання).

Міжпредметні зв'язки:

1. Історія України
2. Всесвітня історія
3. Основи філософських знань
4. Соціологія
5. Культурологія.

6. НЛ-2 «Громадянська відповідальність»**НЛ-3 «Здоров'я і безпека»****НЛ -4 «Підприємливість і фінансова грамотність»****Забезпечення:****1. Наочні посібники:**

- роман Івана Багряного «Тигролови»;
- портрет Івана Багряного ;
- виставка творів Івана Багряного;
- ілюстрації до роману;
- словник літературознавчих термінів;
- довідник з теорії літератури;
- національний український одяг;
- українські рушники.

2. Роздатковий матеріал:

опорний конспект до уроку, який включає такі розділи:

- Подумайте
- З теорії літератури
- Доведіть
- Візитна картка роману «Тигролови»
- Проблеми роману
- Композиція роману

- Образи-символи
- Образ Григорія Многогрішного
- Образ Наталки
- Ідея твору
- Домашнє завдання

Методичне забезпечення:

- робочий зошит учня за матеріалами уроку;
- презентація в Power Point 2010 за матеріалами уроку;
- вправи LearningApps;
- комп'ютерна презентація до уроку «Роман «Тигролови» як український пригодницький роман. Втілення думки про те, що в будь-яких обставинах кожний найперше має бути Людиною»;
- фрагмент відео «Особистість і радянська влада»;
- аудіозапис «Дракон»;
- фрагменти з фільму «Тигролови»;
- вірш «Ти знаєш, що ти людина»;
- створення фільму «Я Людина».

Матеріально-технічне забезпечення: проектор, мультимедійна дошка, комп'ютер із встановленою програмою Power Point 2010 та доступом до мережі Internet, безпроводний маніпулятор типу «Миша».

ПЕРЕБІГ УРОКУ:

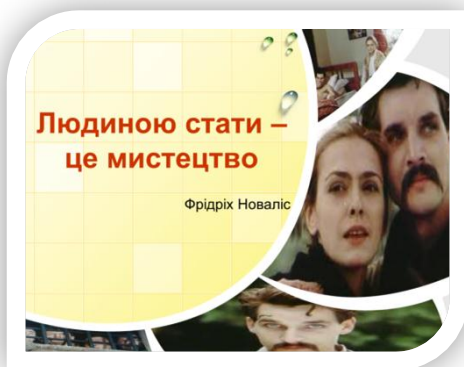
I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ (1-2хв.)

1. Перевірити наявність учнів на уроці.
2. Мобілізувати учнів до праці, активізувати їх увагу, створити робочу атмосферу.

II. ПІДГОТОВКА УЧНІВ ДО ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ:

Повідомлення теми, мети та плану заняття.

Вступне слово вчителя:

Німецький письменник, поета Фрідріх Новаліс стверджував: **«Людиною стати – це мистецтво.»**

У саме поняття **«Бути людиною»** кожний вкладає своє значення, яке впливає на дії, вчинки, а іноді і на хід самого життя. Хтось вважає, що людина – це найголовніше, навколо чого обертаються всі події і дати. Інші вважають, що людина – це всього лише рядова ланка в нескінченному ланцюжку подій, немає ніякої цінності.

Так вважали і в 30 роках в Радянському Союзі. Знищували людей за те, що вони любили свою землю, її людей, берегли традиції своїх батьків, прагнули бути вільними.

Відеоматеріал про людину

В такі умови потрапила Україна, в таких умовах жили люди. Страшні, трагічні роки сталінського геноциду. Скільки було страчено талановитих людей, цвіту української нації. Скільком довелося покинути Батьківщину, податися на чужину, щоб не зрадити себе, не зречтися своєї любові, залишитися українцем не на Україні. Всі вони мріяли повернутися на землю своїх батьків.

Серед них І. Багряний – людина, для якої найбільшим щастям було повернутися в Україну і побачити її вільною й незалежною. І повертається. Повертається своїми прекрасними творами, провідною ідеєю яких є віра в те, що потворна радянська дійсність не знищила людського й національного духу української людини. Серед них роман «Тигролови», сторінки якого перегорнемо на уроці.

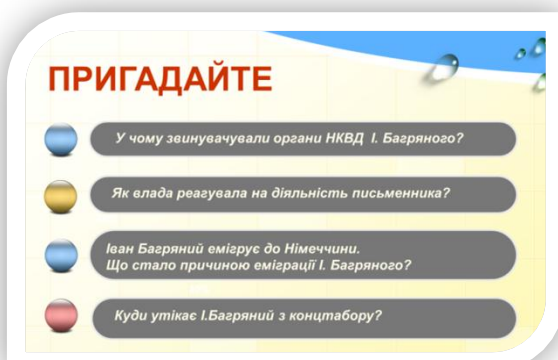
Тема: «Тигролови» як український пригодницький роман

Сьогодні на уроці повинні:

- розкрити історію написання роману;
- визначити тему, ідею, жанр роману;
- з'ясувати сюжетно-композиційні особливості твору;
- розкрити образи та проблематику;
- навчитися у самого митця та його головного героя у будь-якій ситуації залишатися Людиною.

Епіграфом до уроку хай стануть слова самого Івана Багряного

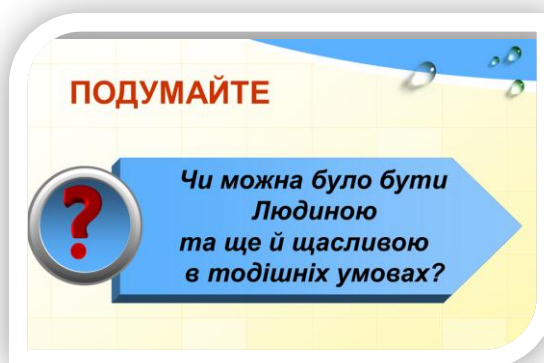
Іван Багряний вважав, що найголовніше в цьому житті, бути не поетом, письменником, а бути тільки Людиною. Підтвердженням цього є його слова:

Проблемне запитання

Чи можна було бути **Людиною** та ще й щасливою в тодішніх умовах?

Відповідь на це запитання шукатимемо протягом уроку.

Учитель: Роман «Тигролови» не є автобіографічним, але деякі події, зображені у романі, були у і у житті самого автора.

- У чому звинувачували органи НКВД І. Багряного? (Оскільки він хотів працювати для української культури, критикував національну політику СРСР закликав українців орієнтуватися у своєму культурному розвитку на Європу, а не на Москву)

- Як влада реагувала на діяльність Івана Багряного? (У 1932 році був заарештований за політичний (самостійницький український) ухил у літературі й політиці та ув'язнений в Харківській так званій «внутрішній тюрмі» ГПУ, де пробув 11 місяців у камері самотнього ув'язнення, а потім був засуджений на 5 років концтаборів. Присуд відбував у таборах так званого БАМЛАГУ. Терміну не добув, а 1937 року втік. Був повторно заарештований на початку 1938 року й перебував у Харківській в'язниці УДБ — НКВС на Холодній горі. Сидів 2 роки 7 місяців.)

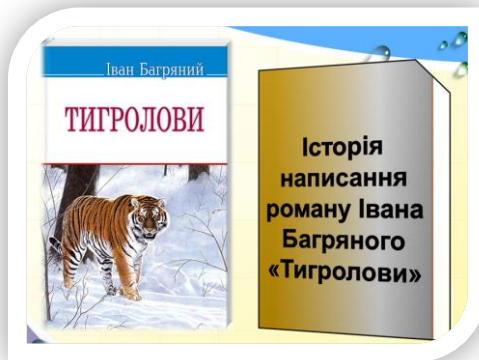
- Що стало причиною еміграції Івана Багряного? (Неможливість реалізувати свої творчі ідеї, розходження в поглядах з владою, бажання щось конкретно зробити для України, з надією, що за кордоном будуть розв'язані руки розвернутись у своїх діях).

- Куди утікає І.Багряний з концтабору? (Він переховувався між українцями в місцевості Зелений Клин на Далекому Сході)

Учитель: Про «Тигролови» Іван Багряний напише:

Історія написання роману Івана Багряного «Тигролови»

Учитель: Яким чином був створений роман?

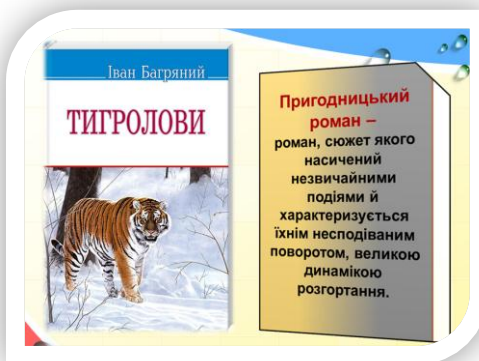
Учень: Задум твору виношувався під час перебування Івана Багряного у Бамлагу, коли, втікаючи з концтабору, він блукав тайгою та переховувався в оселях мужніх далекосхідних мисливців-звіроловів, нащадків вихідців з України, в місцевості Зелений Клин на Далекому Сході. Працював над романом цілодобово, роблячи невеликі перерви для коротких нічних (щоб ніхто не заперимітив!) прогулянок на свіжому повітрі та кількогадинного сну. Роман був написаний за 14

днів. Потім - переїзд до Львова, де Багряний, передрукувавши роман на друкарській машинці, подав його на літературний конкурс, що саме був оголошений одним видавництвом. Письменник повністю віддався підпільній роботі в Українській Повстанській Армії. Але досить швидко роман нагадав про себе. Виявилося, що на тому конкурсі він отримав першу премію.

Твір побачив світ 1944 року і незабаром був відзначений премією на літературному конкурсі у Львові. Роман мав неабиякий успіх. Пізніше він з'явився в перекладі кількома європейськими мовами і здобув добрі відгуки літературознавців. У 1946 році роман побачив світ у розширеному, вдосконаленому варіанті.

Учитель: Літературознаці визначають роман «Тигролови» як пригодницький роман.

Учитель: Доведіть, що роман «Тигролови» - пригодницький роман.

Відповіді учнів:

- атмосфера таємничості й загадковості;
- ситуації припущення й розгадування;
- персонажі розділені на позитивних і негативних;
- захоплюючий сюжет;
- мисливські пригоди;
- кохання до дівчини, яка зросла в умовах дикої природи;
- складається з 12 розділів і ряду підрозділів, схожих на новели;
- назви кожного розділу - інтригуючі.

Учитель: Відновимо візитну картку твору

Учитель: З'ясуємо, які ж проблеми порушує автор у романі:

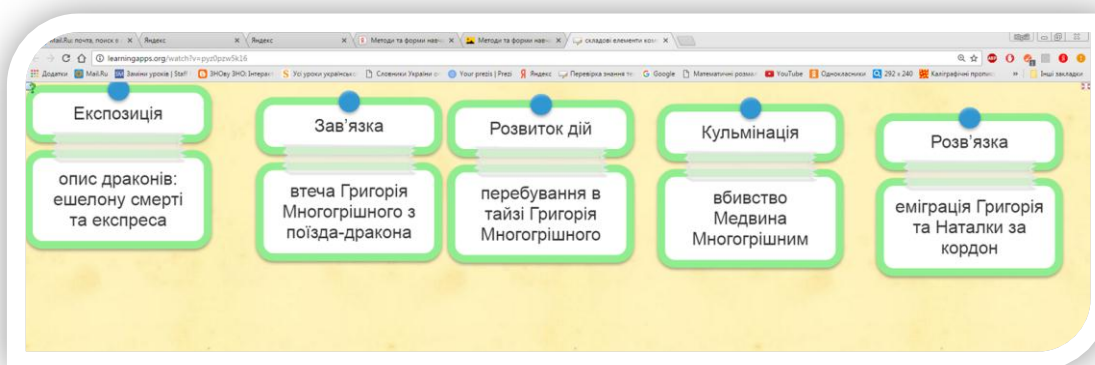

Відповіді учнів:

- виживання людини в умовах жорстокого терору;
- добра і зла;
- життя і смерті;
- справедливості і карі;
- морального вибору;
- волі до життя й цілеспрямованості;
- стосунків людини і природи;
- родинних взаємин;
- вірності віковим традиціям предків;
- кохання.

Учитель: Твір складається з 12 розділів З'ясуємо складові елементи композиції. Вправа LearningApps

Учні визначають елементи композиції роман.

Учитель: Перший розділ роману називається «Дракон»

Учитель: Що це за дракон? Чому автор характеризує його так незвичайно? Послухаймо.

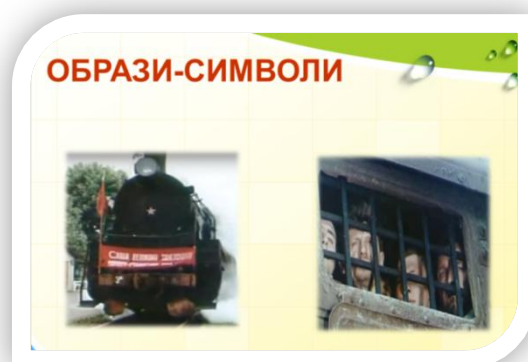
Аудіозапис про дракона

Учень: Поїзд - таємнича і страшна «легенда про зникнення душі». Образ поїзда - символ репресивної тоталітарної системи, яка кидає в тюрми людей, вивозить у спеціально облаштовані концтабори Сибіру. Ця система забирає у людей волю, гідність, сім'ю, вештати-решт, Батьківщину, перетворює їх у рабів. Якби ж то ці люди були справжніми злочинцями!

Учень: Насправді це - безневинні люди, яких тоталітаризм «давив» навіть не тисячами, а мільйонами, це так звані «куркулі», «буржуазні націоналісти». Саме із-за таких жорстоких методів Іван Багряний порівнює тоталітарну державу зі страшним

звіром.

Учень: Дракон у казках – це втілення зла, щось страшне, небезпечне, що дихає вогнем; це істота, що приносить біль, нещастя. У романі дракон – це поїзд з однією головою, уособленням якої є сам Сталін, який усіма способами намагається знищити український народ. Але, як відомо, в казках дракона завжди хтось перемагає, та героїчна особистість, яка стане вище над головою нищівника української нації.

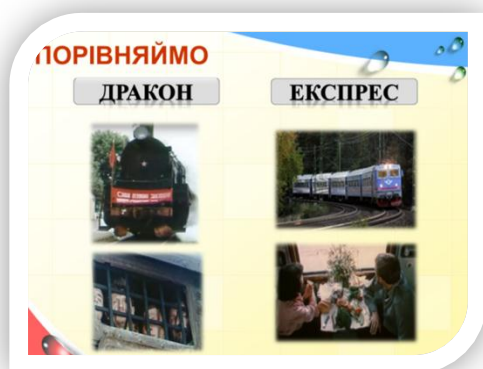
Учитель: Цим поїздом-драконом автор змальовує жорстокість тоталітарної системи. Держава, яка має такі потяги-дракони, не може поважати права людини.

Але назустріч поїзду-дракону йде інший експрес - Тихоокеанський експрес номер один, м'який, комфортабельний, доглянутий

Знайдіть у творі опис експресу і зачитайте його.

Учень: *«М'яко погойдуючись, як у мрійному вальсі, пишаючись шовком фіранок на вікнах, мерехтячи люстрами, котився він, ніби разок блискучих коралів, віз, заколисуючи, екзальтованих пасажирів десь в невідомий і вимряний, казковий край, в дивне золоте ельдорадо.»*

Учитель: Що символізують поїзди?

Учень: Два різні поїзди символізують розподіл населення СРСР на дві частини - ув'язнених і вільних. Перший поїзд везе каторжників, а другий - партпрацівників, ударників праці й бюрократів, цивільних і військових...

Учитель: Отже, це протистояння двох світів – підневільних та вільних людей. «Для окремо взятих осіб» - будувався комунізм, а для мільйонів — те, що закінчувалося на «лаг»: Бамлаг, Севлаг, Дальлаг і в цілому — ГУЛАГ. Якби ж то, це були злочинці, вбивці, грабіжники? Так, ні! Це чесні трударі, суджені «за колоски», за любов до до Батьківщини, учителі,

селяни і робітники...

Але не всі мирились з цією дійсністю, вступали у двобій. Так і у творі проста людина-особистість вступає у нерівний двобій з образом радянської імперії.

Прослухайте діалог між цими представниками, упізнайте образи.

Ділова гра

(Звучить задалегідь підготовлений учнями діалог між представниками двох світів – майором Медвиним та Григорієм Многогрішним).

Майор НКВС Медвин

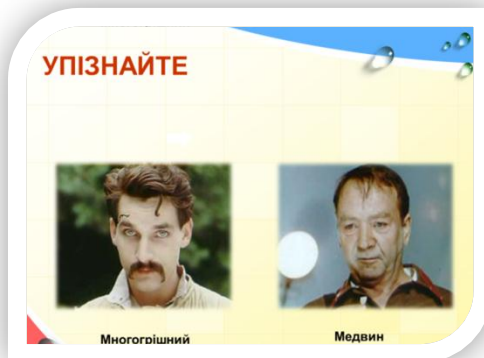
Впізнаєте мене? Так, я начальник етапу Медвин. Мене вчили пильнувати, полювати на людей, катувати і принижувати непокірних. У моїй тпрактиці зустрічалося небагато сміливців, але був один, який примусив мене задуматися, що знищити всіх неможливо. Він втік з ешелону, випав у безвість. Я назвав його молодим тигром з України і вперше відчув страх. Минуло два роки. Я отримав нове призначення і високу посаду. Ніколи не думав, що доля мене зведе з ним ще раз. Я вважав його мертвим. Що я з ним тільки не робив!. Мені уже не зізнання його потрібні були, я добивався, щоб він заскавчав і почав благодати мене, як то роблять всі. Брр... Ті очі з кривавими росинками на віях, вони стоять передо мною вічно...після зустрічі з ним у мене відбувся психічний струс. Диявол, диявол..! Я його знайду (б'є кулаком по столу) і знищу, ще нікому не вдалося втекти від майора Медвина.

Григорій Многогрішний

Ти ніколи мене не знищиш, Медвин, бо я дух, який живе в кожній вільній людині. Бо я - народ, якого чим нижче гнеш, тим у нього більше спротиву. Ти думав, відбиваючи мені печінки, ламаючи кості, розчавлюючи мою молодість у катівнях два роки, що видряпаєш із грудей серце?Мріяв у божевільні упокорити мене, примусити забути, хто я, вирвати з розумом любов до Батьківщини? Але я втік з божевільні. І тоді, Медвин, я поклявся іменем матері мосі відірвати тобі голову. Ти думав, що, присудивши мені 25 років каторги за те, що я любив свій нещасливий край, ти поховав мене? Ти був переконаний, що стрибок з ешелону - смерть, але помилився. Я знайшов у тайзі земляків, друзів і навіть кохання. Згодься, Медвин, що я переміг, не визнавши себе нулем в історії, не озвірів, не перейнявся озлобленням і ненавистю до людей, як ти, а зберіг у собі людяність, доброту, здатність співчувати і вірити, що людина може і повинна кинути виклик цілій системі, яку ти представляєш, і вистояти. І запам'ятай, ми неминуче зустрінемося з тобою

в тайзі - і я вб'ю тебе, як те зло, яке ти породжуєш. Я присуд виконаю сам і розпишуся на снігу в цьому. А за що я тебе судитиму, ти, пес, знаєш сам.

Учитель: Хто ці вороги?

Учень: Це Григорій Многогрішний та майор Медвин.

Учитель: Один із них кидає виклик:

**Жить!
Відплатить!
Або вмерти!?**

Кому належать ці слова?

Учень: Григорію Многогрішному.

Учитель: Григорій Многогрішний є нащадком гетьмана Лівобережної України Дем'яна Многогрішного? Пригадайте з історії, хто такий Дем'ян Многогрішний?

Учень: Григорій Многогрішний – нащадок Дем'яна Многогрішного - гетьмана Лівобережної України який, ставши спільником Дорошенка, почав неприязні дії проти Москви. Змовники схопили Многогрішного і відправили до Москви, де гетьмана було катовано. Старшини від імені всього малоросійського народу просили стратити колишнього гетьмана і його брата, однак цар вислав гінця з повідомленням, що він змінює смертну кару засланням у Сибір.

Отож, Григорій Многогрішний – українець, його рід має славі традиції в особі першого каторжника Сибіру Дем'яна Многогрішного.

Учитель: Змінюються часи, але його нащадки знову і знову стають вигнанцями з рідного краю. Ця історія повторюється з Григорієм Многогрішним, із сім'єю Сірків, Морозів.

Ось як про це розповідає Сірчиха:

Сірчиха От хоч би ми. Приїхали сюди... Боже! Яка страшна і дика пуца була! І нудьга смертельна. І лихо скрізь навколо і злидні, і смерть. Чужа чужина... А бач, оббулися! І дивись – зажили ж як потім! І пуци здолали, і край скорили. І звикли, полюбили.

Спочатку ми поселилися в селі, тепер це містечко Києвом зветься. Хати білили, як на Україні. З нас тут за це сміялися, що от, мовляв, скільки лісу, а "хохли" хали з глини ліплять та білять.

Колись до революції здорово жили тут наші люди. Тут край працю любить та й винагороджує її щедро. А народ наш робочий. То й ми жили колись.

А сім'я у нашого діда була велика. Понад 50 чоловік.

Синів сім мав, женив, не відділяв. Дочок заміж віддавав – на сторону не відпускав, зятів у прийми брав. Сірків куток – то ціле село. Весело жилося. Трудилися щиро, то й мали. Це була наша друга Україна, але щасливіша. І назви тут люди подавали свої, сумуючи за рідним краєм.

Учитель: На прикладі цих родини Іван Багряний показав, як українці, відірвані від Батьківщини, ціною величезних зусиль зуміли не тільки вижити, а й влаштувати життя, гідне людини, зберегти національну духовність, хоч сум за рідним краєм ніколи не покидав їх.

Учитель. Як ви вважаєте, чому Сірки прийняли Многогрішного у свою родину, адже він був людиною, про яку вони нічого не знали?

Учень. Григорій врятував дочку Сірків від нападу ведмедя, а це добре характеризує людину; Родина Сірків була доброзичливою, гостинною і залишити знесилена людину саму в тайзі не було для неї можливим.

Учитель. Чому в цій родині усе так радує Григорія, бентежить, дивує?

Учень. Бо в цій родині все рідне. На своїй землі звичаї і традиції, мова, український дух викорінюється, знищується. А тут, в цій далекій тайзі, все своє, рідне, українське. Збережене від посягань "совєтської власті".

Учень. В океані далекосхідної тайги Григорій Многогрішний поволі відходить від нелюдських катувань, здоровіє фізично й духовно. Його душу зігріває родинне тепло емігрантів-українців Сірків.

Учень. І прийняли його, як власного сина. Тому що родина тигроловів зуміла зберегти найосновніші моральні засади спільного життя — любов батьків до дітей і повагу дітей до батьків, вірність, відданість. Вони захищають один одного, вмюють вірити іншій людині, навчилися жити в злагоді з усіма, вони вмюють прощати невдалі вчинки інших і турбуватися про природу, вони розуміють цінність людського життя.

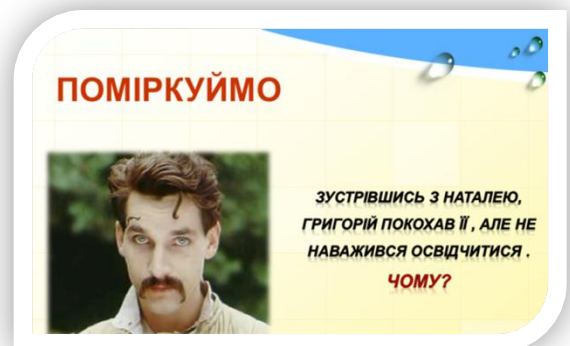
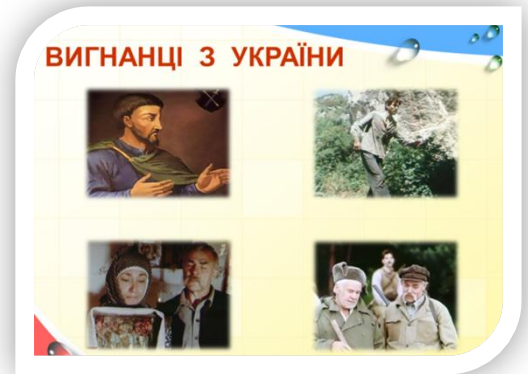
Учитель. Зустрівшись з Наталею, Григорій Многогрішний покохав її всім серцем, але не наважився освідчитися коханій. Чому?

Учень. Наталя була гордою, незалежною дівчиною, тому говорити про свої почуття Григорій не наважувався. Григорій добре розумів своє становище і не хотів Наталку наражати на небезпеку, відчуваючи відповідальність за неї.

Учитель. Якщо літературного персонажа називають героєм, то герой повинен здійснити подвиги. Чи є такі у Григорія? Користуючись ілюстраціями підказками назвіть їх.

Учень: Він витримав тортури в НКВС, у божевільні, втік з «ешелону смерті», ставши легендою «про гордого сокола, про безумного сміливця», вижив у тайзі, врятував дівчину від дикого звіра.

Учитель. У всіх його вчинках та задумах

простежується глибока внутрішня порядність і культура поведінки. На основі подвигів героя створімо інформаційне гроно до образу.

Учитель. Григорій Многогрішний – сильна особистість. Незважаючи на усі випробування, катування не втрача загальнолюдські цінності: з пошаною ставиться до родини Сірків, благородний, працьовитий, витриманий, делікатний у сердечних справах. Григорій Многогрішний щиро покохав Наталку, тайгову царівну. Якою ж була Наталка?

Учитель. Вашим завданням було скласти листа до Наталки. Зачитайте його

Учень:

Шановна Наталко Сірко!

Ти дуже смілива і в тебе велике добре серце. Мені дуже подобається, що, опинившись далеко від України, ти не втрачаєш щирої української душі. Григорій майже одразу помітив, що ти поводишся і розмовляєш, як справжня українка, а не як людина, яка була на все життя відірвана від України.

Ти живеш серед чарівної природи у дуже дружній родині, де всі поважають одне одного і не полишають у небезпеці.

Ти дуже спритна і хоробра, тому що не лякаєшся ходити з братами та батьком на полювання. Навіть Григорій говорив про тебе: «Якесь дивне поєднання надзвичайної дівочої краси і суворості. Гнучка, як пантера, і така ж метка, мабуть, а строга, як царівна».

Найсильнішим моментом я вважаю той, де ти просиш своїх батьків відпустити тебе у подорож за кордон разом з Григорієм. Тоді я дуже хвилювалася, тому що намагалася усвідомити всю велич вашого кохання, яке здатне спонукати людей на такі відчайдушні вчинки. Я пишаюся тобою і вважаю, що це кохання справжнє і вічне, воно все перемаже і витримає будь-які перешкоди.

Ти для мене ідеал мужності, впевненості у собі, щирості і доброти.

Учитель: Отже, Наталка є ідеалом справжнього вірного кохання, ідеалом української дівчини: щирої, працьовитої, сміливої, красивої, вірної, рішучої, яка відстоює своє право на щастя.

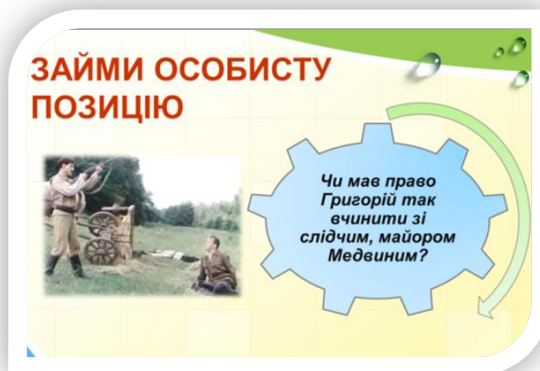
Життя ставить людину у різні ситуації, але справжня людина за будь-яких обставин повинна залишатись людиною, зустрічаючи на своєму шляху добро і долаючи зло. Вони йдуть поруч, тестуючи людину на людяність. Де у творі ми зустрічаємо добро, а де зло?

Учитель: Народна мудрість каже: «Добро завжди перемагає зло; за зло рано чи пізно доведеться відповідати.»

І Григорій Многогрішний нищить зло, яке представлено майором Медвиним

Займи особисту позицію:

Чи мав право Григорій так вчинити зі слідчим, майором Медвиним?

Учень. Убивство Медвина для Многогрішного за тих обставин було необхідним. Таким чином він стратив людину, яка була не тільки його ворогом, але й ворогом України. Я вважаю, що це не помста, а необхідність. Хоча таким чином тоталітарну систему знищити неможливо, але зло має бути покараним.

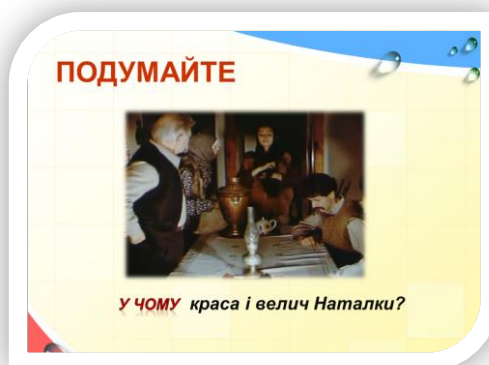
Учень: Ніхто не має права вбивати людину, тим більше заради помсти, але тут, у нетрях, діють інші закони. Або ти знищуєш того, хто загрожує тобі, або він знищить тебе. Григорій вбиває свого ката, але готовий за це відповісти, тому пише на снігу великими літерами: "Судив і присуд виконав я — Григорій Многогрішний. А за що — цей пес сам знає".

Учитель: Перемога Григорія над Медвином є перемогою волелюбного українського народу над жорстоким тоталітарним режимом, що калічив людей фізично, але не зміг подолати їхню духовність.

Учитель: Григорій сміливо поквитався зі своїм катом і так само сміливо відмовлявся від особистого щастя. Він усвідомлює, що із цього моменту смертельна загроза зависла тільки над його головою, але й над головами тих, хто став йому ріднею.

Він розуміє, що влада обов'язково буде переслідувати його за вбивство Медвина. Однак Наталка вирішує за обох їхню долю.

Учитель: Перегляньте уривок і скажіть, у чому ж велич і краса Наталки?

Учитель: Наталка є символом кохання, яке здатне зробити людину щасливою. Вона ризикує своїм життям, жертвує родиною, за ради Григорія та щастя.

Чому у кінці твору автор зводить героїв у хаті Сірка?

Відео

Учень. Бо це одне плем'я, яке вбачає свою силу в єдності роду, нації.

Учитель: В одній хаті - змальовано цілий ряд образів, кожен з яких по-своєму представляє український національний характер. Але єднає їх те, що притаманне всім українцям: доброта, здатність до співчуття, людяність, сміливість, волелюбність, любов до України, атмосфера взаєморозуміння та поваги. Родина Сірків - символ духовного відродження українського народу.

Учитель: Твір «Тигролови» визначають своєрідний гімном нескореним українцям, який закінчується словами «Сміливі завжди мають щастя. Як ви розумієте ці слова?

Учень. Так сміливі завжди мають щастя! Ми це бачимо на прикладах: рятуючи незнайому людину, Григорій рятує і себе. Головне — знаходить кохання — і має щастя в особистому житті.

Учень. Смілива й Наталка, яка вирішує незважаючи ні на що, податися в невідомі світи заради коханого. Ми не знаємо її подальшої долі, але віримо, що у неї все складеться добре, бо вона смілива.

Учень У романі з'являється ще один сміливець — "одчайдушний і безмежно вірний" пес Заливай, щастя якого — бути поряд із Наталкою і Григорієм, яких він подався доганяти. Та чи успішно? Але сміливі завжди мають щастя!

Учитель: Іван Багряний звертається до українців, щоб не корилися вирокам долі, а шукали вихід із ситуації, в якій вони опинились. Це своєрідний заклик до Шевчківського зразка «Борітеся – поборете».

Отже, сутність людини проявляється у гуманності, , внутрішній красі людини, які керують людиною, її вчинками, думками. Автор звеличує людську особистість, показує цінність кожного людського життя. Життя людини повинно будуватись так, аби у її подібі знайшло місце добро, і водночас не залишилось жодних шансів проявам зла. Така позиція Івана Багряного і головного героя.

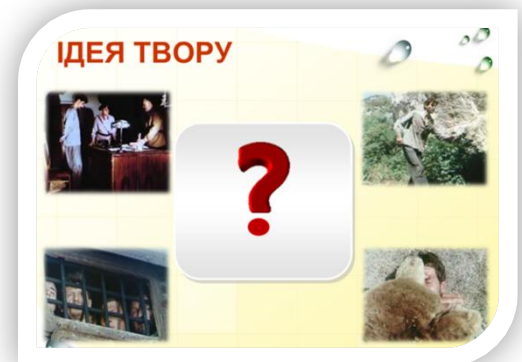
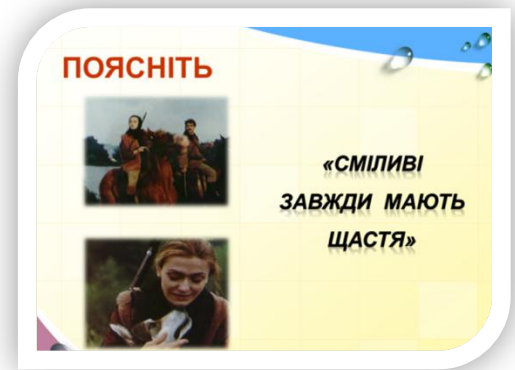
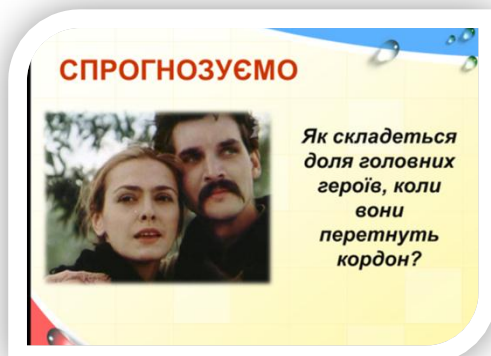
Яка ж ідея твору?.

Учень: *За будь-яких обставин кожен передусім має бути Людиною.*

Учитель: Повернімося до проблемного запитання
Чи можна було бути Людиною та ще й щасливою в тодішніх умовах?

Учитель: Залишатися людиною і бути щасливою можна і треба за будь-яких умов. Автор недаремно ставить перед Григорієм Многогрішним та й іншими персонажами надлюдські персональні випробування аби переконатися і довести істинність. Виходячи із цієї думки можна сказати, що у творі представленні герої, які дійсно мають право носити це величне звання – людини.

Учитель: Перегляньте фрагмент фільму і подумайте, як складеться подальша доля головних героїв, коли вони перетнуть кордон.

Перегляд фрагменту відеофільму.

Учень: Я думаю, що вони обов'язково повернуться на Україну тому, що дійсно люблять свій край, свою Батьківщину. Але це вже обов'язково буде нова Україна, де усім буде затишно, як і у родині Сірків. Де буде панувати любов, злагода, не будуть переслідувати людей за любов до Батьківщини, рідної землі.

Вони гідні звання Людини.

Учитель: Поясніть символічну назву новели «Тигролови».

Учень: Це буквальне її значення: від полювання на тигрів, яким займається родина українців у цьому далекому поселенні. Родина Сірків, живучи в єдності з навколишньою природою, навчилася приборкувати цих звірів. Автор стверджує мужність, фізичну та моральну силу Сірків, представників українського народу, їхню здатність перемагати найтяжчі обставини.

Учень: Тигроловами є й працівники НКВД, зокрема майор Медвин. Тільки в іншому розумінні: він є ловцем людських душ, який намагається зловити їх у лещата системи, зламати, понівечити назавжди

Учень: Образ Григорія Многогрішного також асоціюється з цим сильним, сміливим і вольнолюбивим диким звіром. Іван Багряний показує становлення «нового українця», який зможе здолати дракона, і таким чином вибороти право свого народу на майбутнє.

Учитель. Перед вами два символи: світле сонечко і темна безвихідь. Поділіться своїми враженнями від уроку: «візьму в життя», «засуджую».

- Учні діляться враженнями.

VII. Домашнє завдання

10-12 балів Написати твір на одну із поданих тем:

- Ідеї гуманізму, людяності, перемоги добра над злом.
- Відтворення внутрішньої краси людини в її вчинках, думках .
- Звеличення людської особистості, показу цінності кожного людського життя.

7-9 балів Скласти літературний диктант із 12 запитань за твором І.Багряного «Тигролови»

6-4 бали Висловіть свої побажання Григорію та Наталці.

V. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ЗАНЯТТЯ (3- 4хв.).

Учитель. Пам'ятайте слова німецького письменника «Людиною стати – це мистецтво». Не важливо, чи ти будеш президентом, бізнесменом, депутатом, секретарем, обліковцем, ти повинен бути людиною. Виховуйте в собі людську особистість, українську гідність, підтверджуйте це своїми діями, вчинками. Пам'ятайте, що добро в житті завжди перемагає.

Будьмо Людьми!

У Німеччині вже багато років існує звичай: у родині на 18-річчя дарують книгу зі словами: «Пам'ятай, що у цьому світі ти багато чого вартий, а для цього ти повинен завжди залишатися людиною!» І сьогодні я вам подарую таку **пам'ятку- пораду**.

Ти знаєш, що ти — людина?

Ти знаєш, що ти — людина.

Ти знаєш про це чи ні?

Усмішка твоя — єдина,

Мука твоя — єдина,

Очі твої — одні.

Більше тебе не буде.

Завтра на цій землі

Інші ходитимуть люди,

Інші кохатимуть люди —

Добрі, ласкаві й злі.

Сьогодні усе для тебе —

Озера, гаї, степи.

І жити спішити треба,

Кохати спішити треба —

Гляди ж не проспи!

Бо ти на землі — людина,

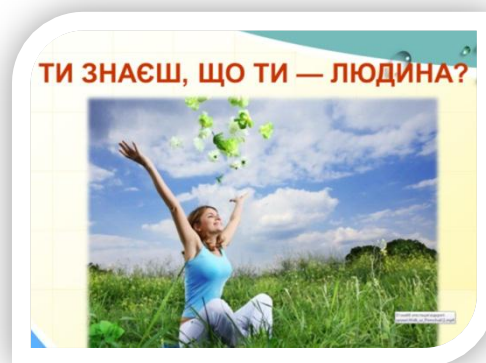
І хочеш того чи ні —

Усмішка твоя — єдина,

Мука твоя — єдина,

Очі твої — одні.

Перегляд створеного фільму «Я Людина»

Тема: Узагальнення та систематизація вивченого про прикметник.

Квіти моєму Шевченкові: з нагоди Дня народження Тараса Шевченка

Мета: систематизувати та узагальнити знання учнів про прикметник як самостійну частину мови;

- закріпити навички правильно визначати морфологічні ознаки прикметників, їх синтаксичну роль;
- розвивати логічне мислення, пам'ять, уяву, вміння правильно висловлювати свої думки;
- сприяти розширенню світогляду;
- збагачувати словниковий запас учнів;
- виховувати почуття пошани учнів до творчості Т.Г.Шевченка, почуття гордості за свою країну

Обладнання: портрет Т.Г.Шевченка, роздатковий матеріал для роботи в групах, «Кобзар», повість С.Васильченка «Широкий шлях», Біблія, ілюстрації до творів Шевченка

НЛ-2 «Громадянська відповідальність»

Епіграф до уроку:

*Зростає покоління молоде,
Нові вогні горять на небокраї,
Та в далеч з наймолодшими іде
Пророк Зорі, що землю всю осяє.
М.Рильський*

ПЕРЕБІГ УРОКУ:

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ (1-2хв.)

1. Перевірити наявність учнів на уроці.
2. Мобілізувати учнів до праці, активізувати їх увагу, створити робочу атмосферу.

II. ПІДГОТОВКА УЧНІВ ДО ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ:

1) Повідомлення теми, мети та плану заняття.

Вступне слово вчителя:

Мені дуже приємно, що ми з вами проводимо урок напередодні Шевченківських свят. І в ці дні існує традиція вшановувати пам'ять великого Кобзаря. Усі українці несуть квіти до пам'ятників письменника. Я пропоную теж долучитися і уявно покласти квіти до пам'ятників Кобзарю, двісті п'ята річниця від народження якого минає у ці дні.

Спочатку оберіть квітку лише одного кольору для того, аби я подивилася, як ви готові до нашої співпраці.

Хто обрав квітку синього кольору – до роботи готові. Ви не тільки успішно справитесь із завданням, а й виявите вміння творчо мислити.

Хто обрав квітку білого кольору - ви готові до активної роботи. Я сподіваюсь, що ви все-таки готові до жвавої роботи.

Хто обрав квітку червоного кольору - у цю хвилину, можливо, ви трішечки насторожені і будете готові працювати через кілька хвилин. Я думаю, до цього ми з вами дійдемо.

А хто обрав квітку жовтого кольору – ви готові до розв'язання серйозних проблем.

А ми з вами розгорнімо зошити та запишімо число та тему уроку: **«Узагальнення й систематизація матеріалу з теми «Прикметник»**. Ми працюємо мобільно, щоб багато встигнути на уроці.

Діти, спробуймо визначити цілі уроку, дивлячись на тему, що ми маємо зробити на уроці:

- повторити вивчене;
- виконати завдання з цієї теми;
- підготуватись до контрольної роботи.

Отже, на уроці нам потрібно узагальнити та систематизувати знання з теми «Прикметник», удосконалювати вміння аналізувати матеріал, перевірити рівень ваших досягнень, розвивати пам'ять, увагу, уяву. Я впевнена, що ви покажете сьогодні знання з цієї теми. Я вірю, що ви застосуєте їх під час виконання вправ.

Діти, а відгадайте, будь ласка, загадку.

Ти мусиш нам співця назвати,

Адже умів лиш він один

Рабів німих так захищати.

А хто так оспівав, як він,

Садок вишневий коло хати?

Червоною ниткою через весь урок пройде ідея вшанування постаті найславетнішого українця всіх часів Тараса Шевченка.

2) Першим місцем, куди ми покладемо наші уявні зірвані квіти, стане Чернеча гора у Каневі. (Вивіска пам'ятника у Каневі) Пам'ятник на могилі поета.

А для цього потрібно пригадати, що ви знаєте з теми «Прикметник». По черзі підходьте, обирайте квітку і давайте відповіді.

1. На які запитання відповідає прикметник?
2. Прикметник означає
3. Прикметник змінюється ...
4. Прикметник у реченні здебільшого виступає
5. На які групи за значенням поділяються прикметники?
6. Які ступені порівняння має прикметник?
7. Які форми прикметника вищого ступеня ти знаєш?
8. Якої форми відмінка немає прикметник?
9. Які форми має прикметника найвищого ступеня порівняння?
10. Які форми має прикметник?

Отже, ви дали відповіді на усі запитання.

3) А чи знаєте ви, що найвищий пам'ятник Кобзарю встановлений місті Ковелі Волинської області. Висота його – 7 метрів.

у

Тут нам потрібно виконати не просто завдання, а **вибірковий диктант**. Спочатку нам потрібно переглянути відео і вписати десять прикметників у стовпчик, а потім ми з вами далі попрацюємо.

Отже, дивимось уважно відео.

(Відео)

А зараз ми будемо визначати розряди прикметників за значенням.

(Непростий (як.), українському (відн.), загальний (відн.) , тоталітарний (відн.), рідний (як.), обласний (відн.), Івано-франківській (відн.), Михайлівський (відн.), минулий (відн.), київський (відн.), похилий (як.), молодий (як.), найрізноманітніший (як.), радянський (відн.), найоригінальніший (як.), найвищий (як.), давньоримський (відн.), римський (відн.), справжній (як) Шевченковому (присв) .

Діти, ви назвали якісні і відносні прикметники, а які ще існують прикметники за значенням? Присвійні.

(Робота біля дошки біля дошки)

Утворіть присвійний прикметник від слів *Тарас, Катерина, батько, сестра, Оксана*.

Прокоментуйте, за яким правилом ви їх утворили.

4) В Україні перший пам'ятник Шевченку (його погруддя) було встановлено у Харкові у садибі Алчевських у 1881 році.

Виконуємо вправу **LearninApps**

5) Харківський пам'ятник Кобзарю вважається найкращим у світі. Урочисте відкриття монумента відбулося 24 березня 1935 року.

Малюнковий диктант

Я показую картинку, а ви утворюєте складний прикметник, пояснюєте правила написання і записуємо його.

<p>2 / 10</p> <p>зелений, жовтий</p> <p>Відповідь: <input type="text"/></p>	<p>1 / 10</p> <p>карі, очі</p> <p>Відповідь: <input type="text"/></p>
 <p>Синій, жовтий</p>	<p>3 / 10</p> <p>лілий, берег</p> <p>Відповідь: <input type="text"/></p>
<p>4 / 10</p> <p>гіркий, солоний</p> <p>Відповідь: <input type="text"/></p>	<p>6 / 10</p> <p>легкий, атлетика</p> <p>Відповідь: <input type="text"/></p>
<p>8 / 10</p> <p>дев'ять, поверх</p> <p>Відповідь: <input type="text"/></p>	<p>10 / 10</p> <p>південь, схід</p> <p>Відповідь: <input type="text"/></p>
 <p>військовий, морський</p>	 <p>фізика, математика</p>

Відповіді: жовто-зелений (відтінки кольорів), кароокий (утворюються від словосполучень, у яких одне слово залежить від іншого карі очі), жовто-синій (відтінки кольорів), лівобережний (утворюються від словосполучень, у яких одне слово залежить від іншого лівий берег), гірко-солоний (відтінки смаків), легкоатлетичний (утворюються від словосполучень, у яких одне слово залежить від іншого легка атлетика), дев'ятиповерховий (першою частиною складних прикметників є числівник), південно-східний (складні прикметники означають проміжні сторони світу), військово-морський (перша частина складного слова є військово, крім винятків: військовозобов'язаний, військовополонений), фізико-математичний (перша частина складного прикметника на -ико, -іко)

6) Фізкультхвилинка

7) Традиційне скульптурно зображення Т.Шевченка зображували в кожусі та шапці, у похилому віці. Перший пам'ятник, який зображає Т.Г.Шевченка молодим, відкрито у Звенигородці в 1981 році.

Дослідницька робота

Зараз ми попрацюємо у групах.
Кожна група має дослідити, у чому полягає відмінність у відмінкових формах іменників різних груп?
провідніяти прикметники
1 група - талановитий,
2 група - мужній,

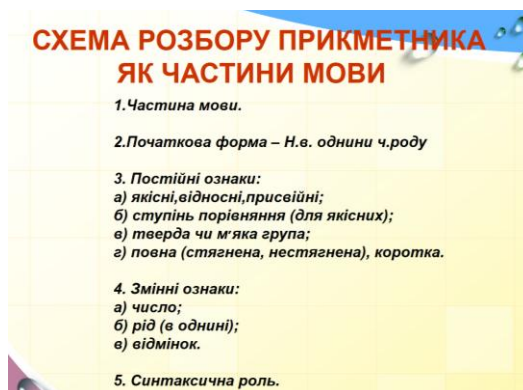
З - білолиций
Н. талановитий
Р.
Д
З
О
М.

- Які особливості відмінювання м'якої групи?
- Які особливості відмінювання твердої групи?
- Які особливості відмінювання на - лиций?

8) Перший пам'ятник Т.Г.Шевченку за кордоном було відкрито 1881 року в місті Форт, на півострові Мангишлак.

Опрацювання схеми розбору прикметника як частини мови

Зробити синтаксичний розбір речення, виписати прикметник, розібрати його як частину мови:

*Сім'я вечерея коло хати, **вечірня** зіронька встає.*

За метою висловлювання - речення розповідне,

За емоційним забарвленням - неокличне,

За будовою - складне, складається з двох простих:

1 просте:

За наявністю головних членів речення - двоскладне,

За наявності другорядних членів речення - поширене,

За наявністю ускладнюючих компонентів - неускладнене.

2 просте

За наявністю головних членів речення - двоскладне,

За наявності другорядних членів речення - поширене,

За наявністю ускладнюючих компонентів - неускладнене.

Вечірня – прикм., поч. ф. – вечірній, відносн., жін. р., одн., Н.в., повн., стягн., м'яка гр., означ.

9) У березні 2014 року до 200-річного ювілею Тараса Шевченка урочисто відкритий пам'ятник Тарасу Шевченку у Вінниці.

Завдання: скласти й записати есе «Яка роль Шевченка у моєму житті?», використовуючи прикметники з наголошеними суфіксами –енн, -анн, -яни та слова з вправи 419, с.176

Якби б мене запитали: «Яка роль Шевченка у моєму житті?», я б, мабуть, не задумуючись, відповіла: «Неоціненна». Адже його вірші з дитинства прививали мені любов до рідного безталанного краю. Саме з «Кобзаря» почалася моя незрівнянна любов до літератури.

Незважаючи на те, що помер Кобзар ще молодим, у моїй пам'яті він залишиться сивоволосим дідусем у кожусі, портрет якого є у кожній українській хаті. Дідусем з добрими очима, якими він дивиться на нас зі стіни і підказує, хто ми і чиї ми діти.

10) Перший бюст художнику, поету та письменнику у Вінниці спорудили у 1960-их із побудовою школи, яку назвали ім'ям Шевченка.

Виконання тестових завдань в онлайн.

-Проскануйте QR-код і виконайте тестові завдання

Приєднатись до

<https://www.classtime.com/>

з кодом сесії

RKVMP3

III. Рефлексія

Метод «Незакінчене речення»

А зараз будемо класти квіти біля підніжжя пам'ятника, який знаходиться біля нашої школи. У вас є квіти. І я хочу дізнатися, що ви сьогодні дізнались на уроці?

VI Оцінювання учнів

VII. Домашнє завдання:

1. Підготуватися до написання контрольної роботи.
2. **Середній рівень.** Виписати з творів Шевченка цитати з прикметниками. Виконати морфологічний розбір 3 прикметників.
3. **Достатній рівень.** Описати, яким ви особисто бачите Шевченка, використовуючи прикметники. З прикметники розібрати як частину мови.
4. **Високий рівень.** Написати листа Т.Шевченку, « Ми тебе не забули, Тарасе», використовуючи прикметники вищого та найвищого ступенів порівняння

VIII. Підсумок уроку

Асоціативний ряд

На завершення я пропоную дібрати якомога більше прикметників до слова Шевченко:

Шевченко – великий, талановитий, відомий, славнозвісний, мудрий, могутній, обізнаний, багатогранний, славний, обдарований та інші.

Слово вчителя:

Сьогодні на уроці ви всі були активними і змогли повторити відомості про прикметник як самостійну частину мови, змогли підготуватися до написання контрольної роботи.

А ще, діти, ми згадали творчість Великого Генія українського народу Т.Шевченка. Минають роки, а його слово живе, кличе нас на нові подвиги, кличе до єдності, віри і любові.

Додаток 4

Тема. Василь Симоненко – «лицар на білому коні» в українській літературі. «Лебеді материнства».- поетичне слово про любов до рідної матері та неньки-України

Мета: поглибити знання учнів про життєвий і творчий шлях письменника, ознайомити з поезією «Лебеді материнства», проаналізувати її; розвивати вміння сприймати текст на слух, техніку виразного читання, логічне мислення, зв'язне мовлення, збагачувати словниковий запас; формувати кругозір учнів, погляди на життя, вміння передавати свої почуття; виховувати повагу до рідної землі, патріотів Батьківщини, інтерес до творчості письменника.

Тип уроку: засвоєння нових знань і вмінь.

Форма уроку: урок-презентація.

Цілі

Учні знатимуть: біографічні відомості письменника, зміст поетичного твору, тему та ідею вірша, образи-символи.

Учні вмітимуть: виразно читати поезію, визначати тему та ідею твору, його жанр, відповідати на запитання, визначати образи-символи.

Обладнання: портрети В.Симоненка та його матері, тексти вірша, таблиці для заповнення, елементи костюмів для інсценування.

НЛ-2 «Громадянська відповідальність»

Перебіг уроку:

I. Організаційний момент

II. Емоційне налаштування на урок

Учитель. Добрий день, діти. Візьміть свою долоню і покладіть її на серце. Відчуваєте, як воно б'ється? Певно тривожно, трепетно, на душі неспокійно. А чие серце найбільше переживає і тривожиться за вас, любить вас.

Кожен пригадав свою маму .

Найдорожчу для кожного з нас людину. Бо саме материнська любов, безперечно, є найціннішою у світі.

«У дитини болить пальчик, а в матері – серце», – так говориться у прислів'ї.

Справді, материнське любляче серце завжди болить за дитину, за маленьку і за дорослу. Кожна мама бажає своїй дитині добра, щоденно молиться, щоб її діти були здоровими і щасливими. Народивши дитину, мати благословляє її на життя, на щастя. На страждання

Скільки б не судилося страждати,
Все одно благословлю завжди
День, коли мене родила мати
Для життя, для щастя, для біди
В.Симоненко

Василь Симоненко зростав у материнській любові, ласці. Він дуже любив і шанував свою матір Ганну Федорівну і присвятив їй вірш-пісню «Лебеді материнства»

Тема уроку : Василь Симоненко – «лицар на білому коні» в українській літературі. «Лебеді материнства».- поетичне слово про любов до рідної матері та неньки-України

Очікуванні результати
Знатимемо:

- більше фактів із життя Василя Симоненка;
- вірш-пісню «Лебеді материнства» як заклик матері для сина: батьківщина, як мати, - єдина

Зможемо:

- виразно читати поезію;
- визначати художні засоби.

Навчимося:

- визначати найбільш важливі людські цінності у житті,
- бути гідними синами та дочками в непростому житті, з повагою ставитись до матері, Батьківщини.
- бути справжніми патріотами

Спробуйте спрогнозувати свої відповіді на уроці. Прогнозовані відповіді учнів:

- На уроці я буду – веселкою – мої відповіді будуть яскравими та різноманітними.
- На уроці я буду – хмаркою – я буду наполегливим та старанним.
- На уроці я буду – сонечком – я буду креативним.
- На уроці я буду – вітром – мої відповіді будуть швидкими.
- На уроці я буду – промінчиком - я буду активним на уроці

Василя Симоненка називають благородним «лицарем на білому коні», назвав його так відомий письменник, наш земляк Олесь Гончар.

«Лицар на білому коні»: благородний чоловік, сміливець, захисник знедолених, мужній воїн, патріот своєї землі, людина високих помыслів...

Учитель. Дійсно, ці слова характеризують Василя Симоненка, як патріота, захисника та вірного сина матері та свого народу. Йому притаманна риса, якої нам часто не вистачає - це любов до рідного краю.

Тож не випадково епіграфом уроку, стали слова з вірша

В. Симоненка « Лебеді материнства»:

**Можна все на світі вибирати , сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.
В. Симоненко.**

Почуття патріотизму – найсвятіше почуття людини. А починається щира любов від батьківського порогу, стрункої тополі біля твоїх воріт, з барвінку, який ніжно стелиться в садочку, з рідної землі, на якій ти народився, з маминої колискової.

Прслів'я про матір та Батьківщину

Саме ці обереги вивели Василя Симоненка в люди, поставила на ноги; Поет до останньої хвилини свого життя свято беріг почуття любові і ніжності до рідної неньки, до куточка, в якому зростав.

Інсценування

Учениця-«мати В. Симоненка». Чим більше я старію, тим більше Вася бачиться мені малим хлопчиком – у коротеньких штанцях на дві підтяжки, що я йому пошила до якогось празника. Ще змалку він був охочим на всякі вигадки, завжди щось таке удавав собі та вигадував.

... А інколи я зі страху прокидаюся глухої ночі, бо мені сниться, що Вася тоне в Удаї. Це насправжки було після сьомого класу, коли він, пов'язавши весло до спини, намагався перепливти на тамтешній берег Удаю, де його чекали хлопці з човном... А ще мені сниться наша старенька сільська хата, де тепер музей...

В хаті сонячній промінь косо
 На долівку ляга з вікна...
 Твої чорні шовкові коси
 Припорошила вже сивина.
 Легкі зморшки обличчя вкрили
 Це життя трудового плід.
 Але в кожному русі – сила,
 В очах юності видно слід.
 Я таку тебе завжди бачу,
 Образ в серці такий несучу –
 Материнську любов гарячу
 І твоєї душі красу.
 Я хотів би, як ти, прожити,
 Щоб не тліти, а завжди горіть,
 Щоб уміти, як ти, любити,
 Ненавидіть, як ти, уміть.

Учениця-«мати В. Симоненка» » (наближається до матері, обіймає її; потім читає вірш «В хаті сонячний промінь косо...»). Спасибі тобі, соколику мій. Тільки ж бачу, ой, як непросто прийдеться тобі на світі з такою душею.

Учитель: Отож, зазірнемо у минуле Василя Симоненка і дізнаймося, як же ж йому прийшлося у цьому світі з такою душею. Учень-«Василь Симоненко»

Запрошуємо Василя Симоненка, який розкаже про свою долю. Поки він буде розповідати, ви маєте створити портфоліо Василя Симоненка.

Народився я 8 січня 1935 року в селянській сім'ї в Біївцях Лубенського району на Полтавщині.

Дитинство моє припало на роки війни. Було дуже важко, голодно, зростав без батька, який залишив сім'ю.

Мати тяжко працювала, заробляючи горьований шматок хліба. Допомогали дідусь та бабуся, які любили мене - свого кмітливого внука.

До школи була дорога неблизькою - дев'ять кілометрів в один кінець. Як на мої чотирнадцять років, то це не так вже й мало.

Вчителька говорила про мене: «У класі Вася виділявся серед учнів, по-перше, своїм бідним одягом, по-друге, своїм розумом. Навіть учителі не читали стільки книжок, як наш найкращий учень».

У 1952 році вступаю на факультет журналістики Київського університету. Студентське життя було багате на дружбу, на мрії про майбутнє.

З грошима було достатньо сутужно. Щоб якось полегшити своє матеріальне становище, працюю секретарем в університетській багатотиражці.

У роки навчання продовжую писати, але з друком своїх творів не поспішаю. Мало хто з однокурсників чув мою поезію. Мої псевдоніми **В.Щербань, В.Миколайчук**

Потім почав активно працювати в університетській Літературній студії. По закінченню УНІВЕРСИТЕТУ працюю в газеті «Черкаська правда», потім - у «Молоді Черкащини».

Сміливо втручаюся у різні сфери життя, різко критикую вияви бюрократизму, теплим словом відгукуюся про добрих людей.

Перша книжка моєї поезії - «Тиша і грім» побачила світ у 1962 році, Та після збірочки я отримую листа:

« Шановний товариш Симоненко! Добірку ваших віршів, на жаль, до друку не схвалено. Більш того – подивовані й розчаровані вашим песимізмом, вашим потягом до негативних, нетипових випадків в житті суспільства й трудівників села. Ви всіляко намагаєтесь очорнити дійсність, людину. У нашому суспільстві всьому новому відкрито широку дорогу. Вибачайте, але від такого вірша пахне політичним збоченням.

Разом зі славою і визнанням починається й моє цькування, мені погрожували розпрравою. У 1962 році мене жорстоко побили працівники міліції, внаслідок цього тяжко захворів. А було мені лише 28 років.

2. Ідейно-художній аналіз поезії В. Симоненка «Лебеді материнства».

Слово вчителя.

У творах Василя Симоненка відчувається ідея вічного зв'язку людини з матір'ю, рідною землею.

Сьогодні ми познайомимося з його відомою поезією «Лебеді материнства».

2.1. Історія написання поезії «Лебеді материнства» (1962 р.).

Вірш написаний у 1962 році, коли поет працював у газеті «Молодь Черкащини».

За збірку «Лебеді материнства» (1981 р.) В. Симоненку присуджено посмертно Державну премію України ім. Т. Г. Шевченка.

В уяві Василя Симоненка, який щиро любив і шанував свою маму, материнство асоціюється з лебедями. Сьогодні ми познайомимося з його відомою поезією «Лебеді материнства».

Будьте готові прийняти у свої душі найщиріші почуття любові сина до матері, якими пронизаний вірш. Пропоную послухати поезію, будьте уважні, на певному етапі ви почуєте голос самого Василя Симоненка.

2.2 З'ясування первинного сприйняття твору.

1. Бесіда за твором

-Які емоції викликала у вас ця поезія?

- У якій формі побудований вірш? (Монолог матері, звернення матері до сина, напутне слово матері до сина.)

Що вам відомо про лебедів-птахів? Чому на ваш погляд, поезія має таку назву? (*Образ лебедів асоціюється з образом Батьківщини, чимось прекрасним казковим, почуттям любові і вірності. Рожеві лебеді випливають з туману дитинства ліричного героя, яке було наповнене теплом материнської любові, красою казки, таємничих берегів.*)

Національні символи завжди є надійними оберегами українців).

Учнівське повідомлення про птаха – лебедя

Лебідь – символ божественного; білий лебідь – символ Сонця і добра, краси і вірного кохання. Як «святий птах», він наділений незвичайно чистотою і величною красою, в якій поєднуються сила і ніжність, пристрасть і духовність, вірність і жертвність.

Лебідь і лебідка – символ непорушної вірності. Лебеді, з ласки Божої, володіють тільки їм доступною таємницею – таємницею вічного кохання, котре закоханим за їх вірність і жертвність віддячує безсмертям. Як цього досягти, знають тільки лебеді у своїй лебединій вірності, і вони про

це співають тільки у своїй лебединій пісні. Однак, щоб людина цю пісню зрозуміла, вона має навчитись лебединої вірності.

2.3. Словникова робота.

- *Зверніть увагу, можливо вам незнайомими будуть такі слова*

Словникова робота

- **сургучевий** – темно-червоний, бордовий колір;
- **лиман** – затока з морською водою в гирлі річки або озеро поблизу моря;
- **досада** – почуття незадоволення, гіркоти, викликане чим-небудь;
- **марєво** – миготливий шар теплого повітря біля поверхні землі).

(**Сургучевий** – темно-червоний, бордовий колір;
лиман – затока з морською водою в гирлі річки або озеро поблизу моря;
досада – почуття незадоволення, гіркоти, викликане чим-небудь;
марєво – миготливий шар теплого повітря біля поверхні землі).

Слово вчителя. Тепер пропоную розглянути композицію твору. Твір умовно поділяють на 3 частини. Знайдіть у творі ці частини дайте їм назву, поясніть, чому саме цю назву ви обрали. А допоможуть вам це зробити картинки-візуалізації, які будуть вашими підказками.

А зараз я запрошую вас до гри «Чарівні окуляри». Умовно одягніть їх, і відшукайте художні образи вірша та їх значення.

Отже, у першій частині «Казкове дитинство» ми відчуваємо материнську ласку й турботу про маленького сина, який зростає в затишній батьківській хаті, в ріднім краї, в казковій Батьківщині.

У другій частині «Мрії матері про майбутнє дитини» йдеться про клопоти, які буде мати вже дитина дорослою людиною, перед нею стоїть вибір життєвої дороги, друзів, дружини. Все може обирати людина, окрім Батьківщини та матері.

У третій частині ми відчуваємо, що шлях, у який виряджає сина мати, сповнений тривоги і небезпек. Та завжди з сином будуть «очі материнські і білява хата». Сили юнакові, мужності надає рідна земля, любов до неї, які не дадуть впасти й на чужому полі.

Центральними образами вірша є образ матері та Батьківщини.

Учитель. Співставте два поняття – «мати» і «Батьківщина». Як вони пов'язані між собою? Свої міркування аргументуйте.

Висновок. Найдорожчим для кожної людини є Батьківщина, котру не обирають, як і рідну матір, а люблять такою, як є. Мати і Батьківщина завжди з людиною поруч: все життя і в годину смерті, в рідній стороні й на чужині, в горі та радості.

Слово вчителя

Твір побудований як колискова, в якій матір, співаючи, мріє про щасливу долю своєї дитини: щасливе життя, гарну дружину, вірних друзів.

Мелодійна основа вірша та мотив материнської любові настільки полонили композитора Андрія Пашкевича, що він поклав цей твір на музику, а послухати його ми можемо у вокальному виконанні Ірини Стиць.

(відео)

Це не єдиний вірш Василя Симоненка, покладений на музику.

- Яким настроєм проінята пісня? Чи вдалось композитору відчувати емоції автора твору і передати їх. Свою думку обґрунтуйте.

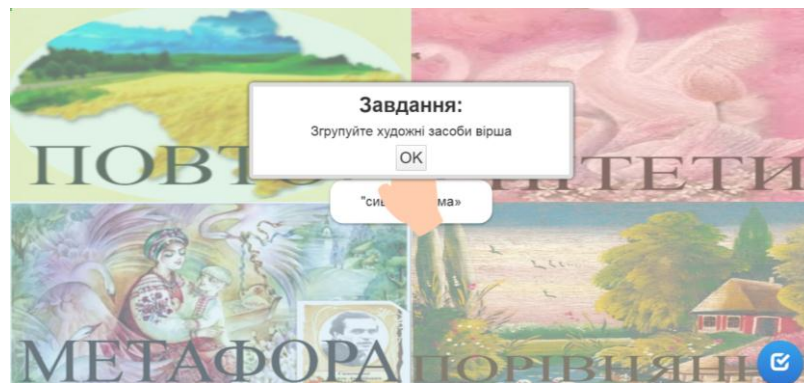
А зараз я запрошую Вас попрацювати в парах до скарбнички художніх засобів?

Кожна група має виписати художні засоби до своєї частини в робочі зошити. Поки усі будуть працювати у групах, один учень виконає інтерактивну вправу в онлайн режимі, покласифікує художні засоби. А потім їх зіставимо.

Вірш «Лебеді материнства» багатий дійсно на художні засоби.

А зараз попрацюємо над паспортом твору, заповнимо графі.

Паспорт твору

Автор:	Василь Симоненко
Літературний рід:	лірика
Жанр:	колискова
Рік написання:	1962
Вид лірики:	громадянська
Головна думка:	Зв'язок кожної людини зі своєю Батьківщиною є неминучим на кожному етапі життя; мати, як і Батьківщина, єдина, неповторна для кожної людини
Провідний мотив:	утвердження думки про те, що любов до матері та Вітчизни є основою життя, духовний заповіт матері синові, що має вирости справжнім громадянином

Пам'ятайте, що без любові до матері та до своєї Вітчизни немає справжньої людини. Повернемось до епіграфу уроку:

(Це був його поетичний заповіт синові, як, зрештою, всій Україні.

Вірш написано від імені матері, яка дає своїй дитині настанови на все його життя.

Ці слова звучать як заповіт українцю, набуває водночас і національного характеру, і загальнолюдського значення.

На могилі поета в м. Черкасах викарбовано останні два рядки вірша «Лебеді материнства».

Тестові завдання

VI Оцінювання учнів

VII. Домашнє завдання:

Домашнє завдання

ОБОВ'ЯЗКОВО **Вивчити напам'ять поезію.**

10-12 балів

Написати есе на одну із поданих тем:

- ❖ «Можна все на світі вибирати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину».
- ❖ «Нерозривний зв'язок людини та Батьківщини на кожному етапі життя»
- ❖ «Актуальність поезії В.Симоненка «Лебеді материнства»? Чому?»

7-9 балів

Скласти літературний диктант із 12 запитань за поезією В.Симоненка «Лебеді материнства».

6-4 бали

Визначити основні загальнолюдські цінності за поезією В.Симоненка «Лебеді материнства»

VIII. Підсумок уроку

Особливо хвилюючою є поезія «Лебеді материнства» у наш час, коли відкриті шляхи у будь-який куточок світу, коли кличуть звабно близькі й далекі подорожі. Дуже добре, що ми маємо можливість багато їздити, пізнавати світ і людей, але разом з тим треба завжди пам'ятати слова В. Симоненка:

Можна все на світі вибирати, сину,

Вибрати не можна тільки Батьківщину

Адже шанобливе ставлення до Батьківщини притаманне будь-якій національно свідомій людині, яка поважає сама себе і своїх попередників.

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

Тема: Василь Симоненко – «лицар на білому коні» в українській літературі. «Лебеді материнства». Поетичне слово про любов до рідної матері та неньки-України

Епіграф *Можна все на світі вибирати, сину.
Вибрати не можна тільки Батьківщину.*
В. Симоненко

1

Портфоліо письменника:

Прізвище при народженні:

Псевдоніми:

Дата народження:

Місце народження:

Дата смерті:

Місце смерті:

Рід діяльності:

2

Словникова робота

- **сургучевий** – темно-червоний, бордовий колір;
- **лиман** – затока з морською водою в гирлі річки або озеро поблизу моря;
- **досада** – почуття незадоволення, гіркоти, викликане чим-небудь;

3

Відповідно до картин запишіть назви 3 частин поезії:

КОМПОЗИЦІЯ ПОЕЗІЇ

4 Впишіть художні символи 1 частини поезії:

5 Впишіть художні символи 2 частини поезії:

6 Впишіть художні символи 3 частини поезії:

7 Знайдіть і выпишіть художні засоби з поезії «Лебеді материнства».

Епітет

Скарбничку художніх засобів до кожної частини

Порівняння

метафора

Повтор

8

Складіть паспорт поезії В.Симоненка «Лебеді материнства»

Автор	
Літературний рід	
Жанр	
Рік написання	
Вид лірики	

ТЕМА:	
Ідея:	

Проскануй QR код та виконай тестові завдання в онлайн

<p>1. Колір лебедів у поезії: а) білий; б) рожевий; в) сірий.</p> <p>2. Лебеді порівнюються з: а) хмарами; б) чаклунством; в) мріями.</p> <p>3. Мати не пускала до хати гойдати колиску: а) досаду; б) смуток; в) лихо.</p> <p>4. Лебеді панували в хаті на стіні: а) під час темряви; б) у будь-який час; в) тільки у дощову погоду.</p> <p>5. Коли син виросте, то він: а) вирушить у дорогу; б) відремонтує батьківську хату; в) змайструє млин.</p> <p>6. Мавки чорноброві чекатимуть від дорослого хлопця: а) ніжності й любові; б) уваги і грошей; в) багато позитивних емоцій.</p>	<p>7. В житті, на думку В. Симоненка, кожна людина не може вибрати: а) друга; б) дружину; в) матір.</p> <p>8. Останній рядок поезії має такий виклад: а) «Вибрати не можна тільки Батьківщину»; б) «Та не можна рідну матір вибрати»; в) «Можна все на світі вибрати, сину...».</p> <p>9. Поезія В. Симоненка «Лебеді материнства» покладена на музику композитором: а) М. Лисенком; б) П. Майбородою; в) А. Пашкевичем.</p> <p>10. «Лебеді материнства» за своєю будовою нагадують: а) стрілецьку пісню; б) веснянку; в) колиску.</p> <p>11. Образ лебедів у творі асоціюється з: а) мужністю; б) вірністю; в) ніжністю.</p> <p>12. У народних легендах верба, яка згадується у вірші, означає дерево: а) життя; б) добробуту; в) мужності і наполегливості.</p>
---	---

Домашнє завдання

Вивчити напам'ять поезію.

ОБОВ'ЯЗКОВО

10-12 балів

Написати есе на одну із поданих тем:

- ❖ «Можна все на світі вибрати, сину, вибрати не можна тільки Батьківщину».
- ❖ «Нерозривний зв'язок людини та Батьківщини на кожному етапі життя»
- ❖ «Актуальність поезії В.Симоненка «Лебеді материнства»? Чому?»

7-9 балів

Скласти літературний диктант із 12 запитань за поезією В.Симоненка «Лебеді материнства».

6-4 бали

Визначити основні загальнолюдські цінності за поезією В.Симоненка «Лебеді материнства»